

Promlčení práva kapitálové obchodní společnosti na splacení vkladu*

Limitation of Capital Company's Right to Require Payment of a Contribution

Luboš Brim**

Abstrakt

Jednou z hlavních povinností společníků kapitálových obchodních společností je povinnost poskytnout vklad do základního kapitálu společnosti. Této povinnosti odpovídá právo společnosti na splacení vkladu. Jelikož je právo na splacení vkladu právem majetkové povahy, jehož promlčitelnost zákon nevylučuje a pro něž nestanoví zvláštní promlčecí lhůtu, mělo by v souladu s § 611 OZ podléhat promlčení v obecné promlčecí lhůtě dle § 619 a 629 OZ. V tomto textu zkoumám, zdali přesto nelze nalézt teleologické argumenty, které by nasvědčovaly závěru, že by se právo na splacení vkladu nemělo promlčovat. Dovožuji, že se promlčitelnost práva na splacení vkladu může dostávat do konfliktu s ochranou věřitelů společnosti, avšak toliko je-li společnost v úpadku. K zajištění efektivní ochrany věřitelů společnosti proto není zapotřebí promlčitelnost práva zcela vyloučit, ale pouze omezit právo společníka namítat promlčení vkladové povinnosti v případě, že je společnost v úpadku a právo na splacení vkladu vůči společníku uplatňuje insolvenční správce, postupující s přiměřenou rychlostí. V těchto situacích je nutné pokládat vznesení námítky promlčení společníkem za zneužití práva.

Klíčová slova

Kapitálová obchodní společnost; základní kapitál; vklady; promlčení; insolvenční řízení.

Abstract

One of the main obligations of shareholders of capital companies is the obligation to provide a contribution to the company's share capital. This obligation corresponds to the company's right to require payment of the contribution. Since the right to require the contribution is a right of a proprietary nature, the limitation of which is not excluded by law and for which no special limitation period is provided, it should, in accordance with Section 611 CC, be subject to the general limitation period under Sections 619 and 629 CC. In the present text, I examine whether teleological arguments can nevertheless be found which would support the conclusion that the right to require the contribution should not be time-barred. I conclude that the limitation of the right to require the contribution can conflict with the protection of the company's creditors, but only if the company is bankrupt. Therefore, in order to ensure effective protection of the company's creditors, it is not necessary to exclude the limitation of the right altogether, but only to restrict the right

* Za připomínky k tomuto textu děkuji oběma anonymním recenzentům, dále pak Kristýně Jarošové, Radku Rubanovi a Zuzaně Vlachové.

** Mgr. Bc. Luboš Brim, Ph.D., Katedra občanského práva, Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno / Department of Civil Law, Faculty of Law, Masaryk University, Brno, Czech Republic / E-mail: 257073@mail.muni.cz / ORCID: 0000-0001-8441-1824 / Scopus ID: 58355598400 / Research ID: KHX-9382-2024

of a shareholder to argue that the obligation to provide a contribution is time-barred if the company is bankrupt and the right to require the contribution from the shareholder is exercised by the insolvency administrator acting with reasonable expediency. In such situations, it must be considered an abuse of shareholder's rights, if they plead that the right to require contribution is time-barred.

Keywords

Capital Company; Share Capital; Contributions; Statute of Limitations; Insolvency Proceedings.

Úvod

Společníci kapitálových obchodních společností se podílejí na tvorbě základního kapitálu společnosti svými vklady. Jejich povinnosti poskytnout vklad odpovídá na straně obchodní společnosti právo vklad požadovat.¹ Občanský zákoník pak stanoví, že se všechna majetková práva, s výjimkou případů stanovených zákonem, promlčují.² Právo na splacení vkladu peněžitého či vnesení vkladu nepeněžitého (dále „právo na splacení vkladu“) je přitom bezesporu právem majetkovým, o kterém zákon nestanoví, že by promlčení podléhat nemělo. Je tedy nasnadě úsudek, že se jedná o právo podléhající promlčení. O podobný transparentní sylogismus se opírá též judikatura Nejvyššího soudu, která právo společnosti na splacení vkladu společníka označila za právo promlčitelné.³

Promlčitelnost práva však nemusí být – navzdory zdánlivě jednoznačné dikci § 611 OZ – vyloučena jen výslovným ustanovením zákona. Není totiž žádný důvod, proč by právě u pravidel vymezujících okruh práv, jež se promlčují (tedy pravidel o předmětu promlčení), nemělo být možné uplatnit obecně akceptované postupy soudcovského dotváření práva.⁴

¹ POKORNÁ, J. In: POKORNÁ, J., LASÁK, J., KOTÁSEK, J. a kol. *Obchodní společnosti a družstva*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 50. Srovnej též poznatek, že upsáním akcií vzniká mezi akciovou společností a upisovatelem závazkový vztah, jehož obsahem je mimo jiné pohledávka společnosti za upisovatelem na splnění převzaté vkladové povinnosti (ŠTENGLOVÁ, I. In: ŠTENGLOVÁ, I., DĚDIČ, J., LASÁK, J., PIHERA, V., LÁLA, D., JOSKOVÁ, L. *Akciové společnosti*. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 19, marg. č. 70). Tezí, že akciová společnost je od svého vzniku věřitelkou vkladové pohledávky (*Einlageforderung*) vůči společníku, viz např. též v GÖTZE, C. In: GOETTE, W., HABERSACK, M., KALSS, S. *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz. Band 1. § 1–75*. 5. vyd. München: C. H. Beck, 2019, § 54, marg. č. 12, MAYER, B. R., KOLKE, M. A. vom. In: HÖLTERS, W., WEBER, M. *Aktiengesetz. Kommentar*. 4. vyd. München: C. H. Beck, Verlag Vahlen, 2022, § 54, marg. č. 4, KOCH, J. In: KOCH, J. *Aktiengesetz*. 17. vyd. München: C. H. Beck, 2023, § 54, marg. č. 3. V německé dogmatice se dodává, že před zápisem do obchodního rejstříku náleží vkladová pohledávka předběžné společnosti (*Vorgesellschaft*). K subjektivitě předběžné právnické osoby viz v českém prostředí zejména RUBAN, R. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2022, § 127, marg. č. 84.

² § 611 věta první zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále „OZ“).

³ Nejvyšší soud se k uvedenému právnímu názoru přiklonil v režimu právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1553/2007, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 29 Cdo 631/2010). Právní nauka však tento závěr přebírá i do kontextu právní úpravy účinné v současnosti (WEINHOLD, D. *Promlčení a prekluze v soukromém právu*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 228, FILIP, V., FYRBACH, D. *Společnost s ručením omezeným*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 76, HRABÁNEK, D. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 604, VÍTEK, J. In: LAVICKÝ a kol., 2022, op. cit., § 520, marg. č. 25, EICHLEROVÁ, K. Arbitrabilita korporátních sporů kapitálových společností. *Právní rozhledy*. 2017, č. 19, s. 662).

⁴ K dotváření práva obecně viz MELZER, F. *Metodologie nalézáni práva: úvod do právní argumentace*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 211–254.

Lze-li tudíž nalézt přesvědčivou (dostatečně silnou) teleologickou argumentaci, vystavěnou na důvodech, jež převažují nad hodnotami chráněnými institutem promlčení, je přípustné provést teleologickou redukci § 611 věty první OZ a doplnit zde obsaženou normu o výjimku, která stanoví, že určité majetkové právo s ohledem na svůj smysl a účel promlčení nepodléhá, přestože tak není výslovně stanoveno zákonem.⁵

V předloženém textu se proto pokouším nalézt důvody, jež by mohly opodstatňovat vyloučení práva kapitálové obchodní společnosti na splacení vkladu z dosahu institutu promlčení, a posoudit jejich přesvědčivost. Dospívám k závěru, že relevantní argumenty, v jejichž světle by se promlčitelnost práva na splacení vkladu mohla jevit problematickou, identifikovat lze. Usiluji proto o formulaci proporcionálního řešení, které umožní ochránit hodnoty, jimž je promlčitelnost práva na splacení vkladu na újmu, a zároveň zcela neupozadí hodnoty chráněné institutem promlčení. Domnívám se, že uspokojivé výsledky v tomto směru přináší konstrukce, jež právo na splacení vkladu obecně koncipuje jako oprávnění podléhající promlčení, avšak společníku upírá možnost dovolávat se promlčení tohoto práva, je-li proti němu v případě úpadku společnosti uplatněno insolvenčním správcem, který postupuje při vymáhání dotčeného oprávnění s přiměřenou rychlostí.

1 Zákonná úprava promlčení práva na splacení vkladu v SRN

Jelikož se budou úvahy rozvíjené v tomto textu nezřídka opírat o argumenty, které vyslovuje německá dogmatika, je zapotřebí v krátkosti nastínit, jak se k otázce promlčení práva na splacení vkladu staví právní řád Spolkové republiky Německo a jaký vývoj tamější úprava daného problému prodělala. Do 14. 12. 2004 nebylo promlčení práva na splacení vkladu německým právem nijak speciálně regulováno. Na dotčené oprávnění tedy podle názoru, který se prosadil v doktríně⁶

⁵ Tuzemská rozhodovací praxe tak navzdory nedostatku zákonných pravidel legitimně teleologicky zdůvodnila například závěr o nepromlčitelnosti práva započíst pohledávku dle § 580 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, respektive nyní § 1982 OZ (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 33 Odo 630/2002, či jeho usnesení ze dne 15. 12. 2022, sp. zn. 23 Cdo 1558/2022), práva na vyplnění blankosměnky [rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2004, sp. zn. 9 Cmo 274/2004 (uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 71/2005), popřípadě rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1181/2009] nebo práva na převod pozemku podle § 60a zákona č. 219/2000 Sb. (náleží Ústavního soudu ze dne 19. 11. 2013, sp. zn. II. ÚS 4754/12). Německá judikatura bez výslovného zákonného podkladu dovodila kupříkladu, že se nepromlčuje právo nájemce na odstranění vad předmětu nájmu [rozsudek Spolkového soudního dvora (dále „BGH“) ze dne 17. 2. 2010, sp. zn. VIII ZR 104/09, NJW 2010, 1292] nebo právo vlastníka bytové jednotky na řádný výkon správy společné věci (rozsudek BGH ze dne 27. 4. 2012, sp. zn. V ZR 177/11, ZWE 2012, 325).

⁶ Viz ULMER, P. In: ULMER, P. *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG). Großkommentar*. 8. vyd. Berlin: De Gruyter, 1992, § 19, marg. č. 10, HUECK, A. In: BAUMBACH, A., HUECK, A. *GmbHG-Gesetz*. 16. vyd. München: C. H. Beck, 1996, § 9, marg. č. 10, § 19, marg. č. 9a. Viz též DEUTSCHER BUNDESTAG. *Entwurf eines Gesetzes zur Anpassung von Verjährungsvorschriften an das Gesetz zur Modernisierung des Schuldrechts*. 24. 8. 2004, Drucksache 15/3653, s. 20. Dále srovnej BRINKMANN, M. *Neues Verjährungsrecht contra Gläubigerschutz? Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht*. 2002, č. 18, s. 855, GÖTZE, 2019, op. cit., § 54, marg. č. 81, SCHWANDTNER, C. In: FLEISCHER, H., GOETTE, W. *Münchener Kommentar zum GmbHG. Band 1*. 4. vyd. München: C. H. Beck, 2022, § 19, marg. č. 371, SERVATIUS, W. In: NOACK, U., SERVATIUS, W., HAAS, U. *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*. 23. vyd. München: C. H. Beck, 2022, § 19, marg. č. 85.

i judikatuře,⁷ dopadala obecná promlčecí lhůta upravená v německém občanském zákoníku (BGB). Dokud byla obecná promlčecí lhůta stanovena v délce třiceti let a opatřena objektivně určeným počátkem,⁸ problémy související s promlčením práva na splacení vkladu nevystávaly v praxi, a proto nebyly ani předmětem výraznějšího zájmu právní vědy.⁹

S účinky od 1. 1. 2002 byla provedena komplexní reforma úpravy promlčení, jež obecnou promlčecí lhůtu zkrátila ze třiceti let na tři.¹⁰ Aplikace takto nově koncipované promlčecí lhůty na právo na splacení vkladu byla ovšem vnímána jako nevhodná zejména z hlediska ochrany věřitelů společnosti coby hlavního účelu, jemuž vkladová povinnost slouží.¹¹ Zkrácení obecné promlčecí lhůty na tři roky, bylo – v zájmu nastolení rovnováhy zájmů věřitelů a dlužníků – kompenzováno subjektivizací pravidla o určování jejího počátku, čímž bylo nositelům práv zajištěno, že se jim právo zpravidla nepromlčí, dokud nezískali férovou šanci k jeho uplatnění.¹² V případě práva na splacení vkladu nicméně koncipování počátku promlčecí lhůty na subjektivním principu věřitelům společnosti, na jejichž ochranu je toto

⁷ Rozsudky BGH ze dne 13. 4. 1992, sp. zn. II ZR 277/90, DStR 1992, 1552, ze dne 24. 7. 2000, sp. zn. II ZR 202/98, a ze dne 11. 2. 2008, sp. zn. II ZR 171/06, či rozsudek *Oberlandesgericht Düsseldorf* ze dne 27. 2. 2009, sp. zn. 16 U 73/08, BeckRS 2009, 23452.

⁸ Jak vyplývalo z § 195 BGB ve znění účinném do 31. 12. 2001.

⁹ SCHNORR, R. Die Verjährung von Einlageforderungen im Kapitalgesellschaftsrecht. *Deutsches Steuerrecht*. 2002, č. 30, s. 1269. Již v tehdejší literatuře například Hueck vyslovil v diskusní rovině názor, že by se zřetelem k zásadám tvorby a zachování základního kapitálu bylo možné uvažovat o úplné nepromlčitelnosti práva na splacení vkladu (HUECK, 1996, op. cit., § 9, marg. č. 10, § 19, marg. č. 9a). Hlasy vyslovující se ve prospěch vyloučení zmiňovaného práva z promlčení byly nicméně ojedinělé (GÖTZE, 2019, op. cit., § 54, marg. č. 81) a daná myšlenka se v právní vědě neprosadila (ARNOLD, M., NOTZ, R. In: HIRTE, H., MÜLBERT, P. O., ROTH, M. *Aktiengesetz: Großkommentar. Dritter Band, Teilband 1*, § 53a–66. 5. vyd. Berlin: De Gruyter, 2022, § 54, marg. č. 152).

¹⁰ Viz zákon z 26. 11. 2001, BGBl. I 2001, Nr. 61, 29. 11. 2001, s. 3138 (*Gesetz zur Modernisierung des Schuldrechts*), a § 195 a 199 BGB ve znění účinném od 1. 1. 2002.

¹¹ SCHNORR, 2002, op. cit., s. 1269, BRINKMANN, 2002, op. cit., s. 855, ETTINGER, J., REIFF, G. Die Auswirkungen der Entscheidung des BGH vom 7. 7. 2003 (NZG 2003, 867) auf zukünftige und bereits vollzogene Heilungen verdeckter Sacheinlagen bei der GmbH. *Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht*. 2004, č. 6, s. 258. Shrnutí dalších – k právní úpravě kritických – názorů vyslovených v tehdejší literatuře viz např. v MANSEL, H.-P., BUDZIKIEWICZ, C. Verjährungsanpassungsgesetz: Neue Verjährungsfristen, insbesondere für die Anwaltshaftung und im Gesellschaftsrecht. *Neue Juristische Wochenschrift*. 2005, č. 6, s. 327–328, a SCHWANDTNER, 2022, op. cit., § 19, marg. č. 372–374.

¹² PETERS, F., JACOBY, F. In: HABERMANN, N. *Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Buch 1: Allgemeiner Teil § 164–240 (Allgemeiner Teil 5)*. Berlin: Sellier – de Gruyter, 2014, § 199, marg. č. 1. Srovnej též WITT, C.-H. Schuldrechtmodernisierung 2001/2002 – Das neue Verjährungsrecht. *Juristische Schulung*. 2002, č. 2, s. 106. K tezi, že navázání počátku promlčecí lhůty na znalost věřitele o rozhodných okolnostech a osobě dlužníka zajišťuje věřiteli férovou šanci k uplatnění práva, viz např. ELLENBERGER, J. In: PALANDT, O. *Bürgerliches Gesetzbuch*. 75. vyd. München: C. H. Beck, 2016, Überblick vor § 194, marg. č. 2, či rozsudky BGH ze dne 28. 10. 2014, sp. zn. XI ZR 348/13, NJW 2014, 3713, a ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. XII ZB 516/14, NJW 2016, 629. Z komparativního hlediska srovnej ohledně navzájem spjatých tendencí ke zkracování promlčecích lhůt a subjektivizaci jejich počátku ZIMMERMANN, R. „... ut sit finis litium“: Grundlinien eines modernen Verjährungsrechts auf rechtsvergleichender Grundlage. *JuristenZeitung*. 2000, č. 18, s. 859–862, ZIMMERMANN, R., LEENEN, D., MANSEL, H.-P., ERNST, W. Finis Litium? Zum Verjährungsrecht nach dem Regierungsentwurf eines Schuldrechtsmodernisierungsgesetzes. *JuristenZeitung*. 2001, č. 13, s. 686, ZIMMERMANN, R. *Comparative Foundations of a European Law of Set-Off and Prescription*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002, s. 85–99. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511495113>, a BAR, C. von, CLIVE, E. M. *Principles, definitions and model rules of European private law: draft common frame of reference (DCFR). Volume 1*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2009, komentář k čl. III.–7:201, bod B.

oprávnění stanoveno, nijak neprospívá, neboť rozhodující pro započetí běhu dané lhůty je vědomost nositele práva na splacení vkladu, tedy společnosti samotné, nikoli vědomost jejích věřitelů. A co je ještě podstatnější, věřitelé společnosti postrádají mimo insolvenční řízení možnost jakkoli ovlivnit, zda bude právo na splacení vkladu vůči společníkům jménem společnosti uplatněno, či nikoli.¹³

Vzhledem k široce sdílenému mínění, že aplikace obecné tříleté subjektivní promlčecí lhůty na vkladovou povinnost vede k neuspokojivým výsledkům, byl s účinností od 15. 12. 2004 do § 54 akciového zákona,¹⁴ upravujícího hlavní povinnosti akcionáře, včetně povinnosti vkladové, vložen nový odstavec 4, který stanoví, že se nárok společnosti na splacení vkladu promlčí za 10 let od svého vzniku. V případě zahájení insolvenčního řízení proti společnosti však promlčení nenastane dříve než 6 měsíců od okamžiku zahájení tohoto řízení. Smyslem naposledy zmíněné normy je, aby se nárok na splacení vkladu nepromlčel, dokud insolvenční správce nezíská reálnou možnost prověřit splnění vkladových povinností a učinit kroky směřující ke stavení promlčecí lhůty, tedy zejména pohledávku na splacení vkladu uplatnit před orgánem veřejné moci.¹⁵ Obdobná ustanovení byla současně začleněna rovněž do § 19 odst. 6 zákona o společnostech s ručeným omezením¹⁶ a § 22 odst. 6 zákona o družstvech.^{17, 18}

Pravidlo, podle něhož promlčecí lhůta ohledně práva na splacení vkladu neskončí dříve než 6 měsíců od zahájení insolvenčního řízení proti společnosti – obsažené ve všech třech právě zmíněných ustanoveních –, převažující část německé literatury vykládá tak, že pouze umožňuje prodloužení dosud neuběhlé promlčecí lhůty, avšak nemá vliv na účinky promlčení,

¹³ DEUTSCHER BUNDESTAG. *Entwurf eines Gesetzes zur Anpassung von Verjährungsvorschriften an das Gesetz zur Modernisierung des Schuldrechts*. 24. 8. 2004, Drucksache 15/3653, s. 20, CAHN, A., SPANNENBERG, M. v. In: SPINDLER, G., STILZ, E. *beck-online.GROSSKOMENTAR. AktG*. München: C. H. Beck, 2023, § 54, marg. č. 82, KOCH, J. In: KOCH, 2023, op. cit., § 54, marg. č. 21.

¹⁴ *Aktiengesetz* (dále „AktG“).

¹⁵ DEUTSCHER BUNDESTAG. *Entwurf eines Gesetzes zur Anpassung von Verjährungsvorschriften an das Gesetz zur Modernisierung des Schuldrechts*. 24. 8. 2004, Drucksache 15/3653, s. 21–22, SCHWANDTNER, 2022, op. cit., § 19, marg. č. 380, CAHN, SPANNENBERG, 2023, op. cit., § 54, marg. č. 90.

¹⁶ *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung* (dále „GmbHG“).

¹⁷ *Genossenschaftsgesetz* (dále „GenG“).

¹⁸ Novelizace akciového zákona, zákona o společnostech s ručením omezeným a zákona o družstvech byla provedena zákonem ze 9. 12. 2004, BGBl. I 2004, Nr. 66, 14. 12. 2004, S. 3214 (*Gesetz zur Anpassung von Verjährungsvorschriften an das Gesetz zur Modernisierung des Schuldrechts*).

kteří již nastalo ke dni zahájení insolvenčního řízení.^{19,20} Závěr, že dané pravidlo dopadá pouze na dosud nepromlčené právo, se v dostupné literatuře nezdůvodňuje jinak než poukazem na intenci německého zákonodárce vyjádřenou v důvodové zprávě k zákonu, kterým byly zvláštní promlčecí lhůty pro právo na splacení vkladu do akciového zákona, zákona o společnostech s ručením omezeným a zákona o družstvech zavedeny.²¹

Ani v citované důvodové zprávě však není toto stanovisko nijak argumentačně podepřeno. Lze pouze seznat, že pravidlo o prodloužení promlčecí lhůty u práva na splacení vkladu při zahájení insolvenčního řízení tvůrci dotčené právní úpravy vnímali jako protějšek normy obsažené v § 211 BGB, podle níž se v případě úmrtí dlužníka právo nepromlčí dříve než za šest měsíců od přijetí dědictví dědicem (popřípadě od nastoupení dalších tam uvedených okolností). Ustanovení § 211 BGB přitom nepochybně způsobuje prodloužení toliko u dosud neuplynulých promlčecí lhůt. Srovnání § 54 odst. 4 AktG, § 19 odst. 6 GmbHG a § 22 odst. 6 GenG s § 211 BGB však není přesvědčivé, jelikož věřitel zemřelého dlužníka mohl své právo uplatnit ještě před jeho smrtí, takže případné dřívější promlčení dotčeného oprávnění může jít k jeho tíži. Naproti tomu věřitelé společnosti nemohou až do okamžiku nabytí dispozičního práva k majetkové podstatě společnosti insolvenčním správcem uplatnění práva na splacení vkladu ovlivnit, proto je nastoupení účinků promlčení vůči nim obtížněji obhajitelné.

Situace, kdy promlčecí lhůta ohledně práva na splacení vkladu uplyne ještě před zahájením insolvenčního řízení, se v německém právu řeší pomocí institutu odporovatelnosti. Odpůrcí žalobou se totiž lze domáhat mimo jiné vyslovení relativní neúčinnosti opomenutí

¹⁹ SONTHEIMER, J. Die neuen Verjährungsfristen für die StB- und RA-Haftung und im Gesellschaftsrecht. *Deutsches Steuerrecht*. 2005, č. 19, s. 837, GÖTZE, 2019, op. cit., § 54, marg. č. 89, GRIGOLEIT, H. C., RACHLITZ, R. In: GRIGOLEIT, H. C. *Aktiengesetz, Kommentar*. 2. vyd. München: C. H. Beck, 2020, § 54, marg. č. 14, ARNOLD, NOTZ, 2022, op. cit., § 54, marg. č. 164, SCHWANDTNER, 2022, op. cit., § 19, marg. č. 379. Henkel zmiňuje, že v právní nauce zazněl též odlišný (zřetelně menšinový) názor, podle něhož zahájení insolvenčního řízení působí stavení běhu promlčecí lhůty se zpětnými účinky, a způsobuje tak prodloužení i u již uplynulých promlčecích lhůt (HENKEL, A. Die Rechtsprechung zum Nachweis der Einzahlung der Stammeinlage in der Insolvenz der GmbH. *Neue Zeitschrift für Insolvenz- und Sanierungsrecht*. 2005, č. 12, s. 650, a HENKEL, A. Die Verjährung der Hauptforderung des Insolvenzschuldners bei Unzulässigkeit der Aufrechnung nach § 96 I Nr. 3 InsO. *Neue Zeitschrift für Insolvenz- und Sanierungsrecht*. 2007, č. 2, s. 88).

²⁰ Pojetí, které v následujícím textu navrhuji pro české právo, se tedy od koncepce zvolené německým zákonodárcem odchyľuje. Stanovení delší promlčecí lhůty totiž věřitelům společnosti nedává dostatečnou záruku, že se budou moci uspokojit ze zdrojů, které měli společníci společnosti poskytnout v rámci vkladů, neboť ať již bude pro právo na splacení vkladu předepsána promlčecí lhůta v jakékoli délce, úpadek společnosti, při němž se splnění vkladové povinnosti stane pro věřitele relevantním, může vždy nastat později. Proto je k zajištění plnohodnotné ochrany věřitelů pro případ úpadku společnosti nezbytné, aby právo na splacení vkladu mohlo být v jejich prospěch insolvenčním správcem uplatněno, i když ohledně něj už promlčecí lhůta uplynula. Pokud je ovšem naproti tomu insolvenčnímu správci umožněno právo na splacení vkladu uplatnit ve prospěch majetkové podstaty i po promlčení tohoto oprávnění, není vůbec zapotřebí pro něj stanovovat delší promlčecí lhůtu. Podle mnou prosazovaného pojetí lze tudíž právo na splacení vkladu podrobit obecné promlčecí lhůtě, avšak insolvenčnímu správci je namísto po určitéu přiměřenou lhůtu umožnit uplatnit rovněž právo, ohledně něhož již promlčecí lhůta před zahájením insolvenčního řízení uplynula.

²¹ DEUTSCHER BUNDESTAG. *Entwurf eines Gesetzes zur Anpassung von Verjährungsvorschriften an das Gesetz zur Modernisierung des Schuldrechts*. 24. 8. 2004, Drucksache 15/3653, s. 21.

včasného uplatnění práva před orgánem veřejné moci, jež vedlo k marnému uplynutí promlčecí lhůty.²² Úspěšné uplatnění odpůrčího práva pak za daných okolností vede k obnově vymahatelnosti práva.²³ Sama německá dogmatika ovšem konstatuje, že možnost odporovat opomenutí včasného uplatnění práva na splacení vkladu společností nepředstavuje plně uspokojivý nástroj ochrany věřitelů společnosti,²⁴ a to zejména s ohledem na lhůty, které jsou zákonem pro uplatnění odporu stanoveny,²⁵ a dále též proto, že věřitelé odporující opomenutí musejí prokázat zkracující úmysl dlužníka, anebo alespoň to, že mělo dané opomenutí povahu vědomého a volného (*wissentlich und willentlich*) činu, což může být obtížné.²⁶

2 Funkce práva na splacení vkladu

Abychom mohli zhodnotit, nakolik je potlačení promlčitelnosti práva na splacení vkladu teleologicky opodstatněné, musíme osvětlit, jakému účelu toto právo slouží, a jaký cíl je naopak sledován institutem promlčení. Povinnost společníka k poskytnutí vkladu směřuje k vytvoření základního kapitálu.²⁷ Účel vkladové povinnosti a s ní korespondujícího práva tedy musí vyplývat z funkcí základního kapitálu jako takového. Základnímu kapitálu přitom literatura připisuje následující funkce:

- a) Funkci hranice vážnosti. Výše základního kapitálu vyjadřuje míru zdrojů, které musí zakladatelé obětovat (případně které podle svého vlastního rozhodnutí obětují), aby se mohli vyvázat z režimu osobní odpovědnosti a mohli vstoupit do režimu omezené

²² Srovnej např. KAYSER, G., FREUDENBERG, N. In: STÜRNER, R., EIDENMÜLLER, H., SCHOPPEMEYER, H. *Münchener Kommentar zur Insolvenzordnung, Band 2*. § 80–216. 4. vyd. München: C. H. Beck, 2019, § 129 InsO, marg. č. 25, HUBER, M. In: GOTTWALD, P., HAAS, U. *Insolvenzrechts-Handbuch*. 6. vyd. München, C. H. Beck, 2020, § 46, marg. č. 19, SCHMIDT, K. In: SCHMIDT, K. *Insolvenzordnung*. 20. vyd. München: C. H. Beck, 2023, § 129, marg. č. 35, a rozsudek BGH ze dne 15. 10. 1975, sp. zn. VIII ZR 62/74. Ve vztahu k promlčení práva na splacení vkladu viz ARNOLD, NOTZ, 2022, op. cit., § 54, marg. č. 167, SCHWANDTNER, 2022, op. cit., § 19, marg. č. 381, CAHN, SPANNENBERG, 2023, op. cit., § 54, marg. č. 89.

²³ DEUTSCHER BUNDESTAG. *Entwurf eines Gesetzes zur Anpassung von Verjährungsvorschriften an das Gesetz zur Modernisierung des Schuldrechts*. 24. 8. 2004, Drucksache 15/3653, s. 21, GRIGOLEIT, RACHLITZ, 2023, op. cit., § 54, marg. č. 14, SCHWANDTNER, 2022, op. cit., § 19, marg. č. 381.

²⁴ Srovnej GÖTZE, C. In: GOETTE, W., HABERSACK, M., KALSS, S. *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz, Band 1*. § 1–75. 5. vyd. München: C. H. Beck, 2019, § 54, marg. č. 101–103.

²⁵ 4 roky u skutkové podstaty bezúplatného jednání (§ 4 *Anfechtungsgesetz* a § 134 *Insolvenzordnung*), respektive 10 let u skutkové podstaty úmyslného zkrácení věřitele (§ 3 *Anfechtungsgesetz* a § 133 *Insolvenzordnung*), jež je ovšem z důkazních důvodů prakticky obtížně využitelná.

²⁶ Viz rozsudky BGH ze dne 24. 10. 1996, sp. zn. IX ZR 284/95, DtZ 1997, 52, ze dne 22. 12. 2005, sp. zn. IX ZR 190/02, NZI 2006, 155, ze dne 3. 2. 2011, sp. zn. IX ZR 213/09, NZI 2011, 249, a ze dne 16. 1. 2014, sp. zn. IX ZR 31/12, NZI 2014, 218; KAYSER, FREUDENBERG, 2019, op. cit., § 129 InsO, marg. č. 24, BORRIES, Ch., HIRTE, H. In: HIRTE, H., VALLENDER, H. *Insolvenzordnung, Band 2*. München: Verlag Franz Vahlen, 2023, § 129, marg. č. 119, HUBER, M. In: GOTTWALD, HAAS, 2020, op. cit., § 46, marg. č. 19, RAUPACH, K. In: FRIDGEN, A., GEIWITZ, A., GÖPFERT, B. *BeckOK Insolvenzrecht*. 31. vyd. München: C. H. Beck, 2023, § 129, marg. č. 35.

²⁷ § 15 odst. 1 a § 30 zákona č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů (dále „ZOK“), ČERNÁ, S. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 115 a 122, POKORNÁ, J. In: POKORNÁ, LASÁK, KOTÁSEK a kol., 2022, op. cit., s. 45, marg. č. 184–186.

či zcela vyloučené odpovědnosti. Tím se vytváří pobídky proti zakládání obchodních společností bez dostatečného uvážení nebo přímo s podvodným úmyslem.²⁸

- b) Funkci garanční. Základní kapitál slouží k ochraně věřitelů společnosti. Směřuje k vytvoření a zachování hodnot, jež budou věřitelům moci sloužit pro uspokojení jejich pohledávek (garančně-úhradová funkce), je kritériem pro zákaz některých dispozic s vlastním kapitálem společnosti, jež by mohly být pro věřitele ohrožující (garančně-kontrolní funkce), a dává věřitelům informaci ohledně míry důvěry společníků ve společnost (garančně-signalizační funkce).²⁹
- c) Funkci pracovního kapitálu. Základní kapitál zajišťuje minimální kapitálovou vybavenost společnosti pro provoz zvolené podnikatelské činnosti, zejména ve fázi bezprostředně následující po jejím vzniku.³⁰
- d) Funkci organizační. Základní kapitál je technická pomůcka pro stanovení míry práv a povinností jednotlivých společníků, ovšem s výhradou, že rozsah konkrétního práva či povinnosti může být od velikosti podílu společníka na základním kapitálu obchodní společnosti odpoután.^{31,32}

²⁸ KOVÁŘÍČEK, K. *Základní kapitál a ochrana věřitelů při jeho rozdělování*. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 30–35, PENTZ, A., PRIESTER, H.-J., SCHWANNA, A. Raising Cash and Contributions in Kind when forming a Company and for Capital Increases. In: LUTTER, M. *Legal Capital in Europe*. Berlin: De Gruyter, 2006, s. 46. DOI: <https://doi.org/10.1515/9783110926583>. Srovnej též funkci testu serióznosti dle DĚDIČ, J. In: ŠTENGLOVÁ, DĚDIČ, LASÁK, PIHERA, LÁLA, JOSKOVÁ, 2023, op. cit., s. 18, marg. č. 67. Podobně viz „uzamykací funkci“ (*Sperrfunktion*) dle SUDMEYER, J. In: SCHÜPPEN, M., SCHAUB, B. *Münchener Anwaltshandbuch Aktienrecht*. 3. vyd. München: C. H. Beck, 2018, § 10, marg. č. 7.

²⁹ KOVÁŘÍČEK, 2022, op. cit., s. 35–46. Srovnej také PENTZ, A., PRIESTER, H.-J., SCHWANNA, A. Raising Cash and Contributions in Kind when forming a Company and for Capital Increases. In: LUTTER, 2006, op. cit., s. 44, GRIGOLEIT, H. C. In: GRIGOLEIT, 2020, op. cit., § 1, marg. č. 24, 26–31, WÖSTMANN, H. In: HENSSLER, M., STROHN, L. *Gesellschaftsrecht*. 5. vyd. München, C. H. Beck, 2021, § 1, marg. č. 10. Viz též ŠTENGLOVÁ, I. In: ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 225, KUHN, P. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020, § 30, marg. č. 5–6, ČERNÁ, S. In: ČERNÁ, ŠTENGLOVÁ, PELIKÁNOVÁ, 2021, op. cit., s. 124, DĚDIČ, J. In: ŠTENGLOVÁ, DĚDIČ, LASÁK, PIHERA, LÁLA, JOSKOVÁ, 2023, op. cit., s. 17–18, marg. č. 62–65, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2017, sen. zn. 29 ICdo 92/2015.

³⁰ KOVÁŘÍČEK, 2022, op. cit., s. 46–51, PENTZ, A., PRIESTER, H.-J., SCHWANNA, A. Raising Cash and Contributions in Kind when forming a Company and for Capital Increases. In: LUTTER, 2006, op. cit., s. 44–45. Podobně viz funkci financování (*Finanzierungsfunktion*) podle SUDMEYER, J. In: SCHÜPPEN, SCHAUB, 2018, op. cit., § 10, marg. č. 6. Srovnej též pojetí základního kapitálu jako vlastního zdroje financování majetku dle ČERNÁ, S. In: ČERNÁ, ŠTENGLOVÁ, PELIKÁNOVÁ, 2021, op. cit., s. 128.

³¹ KOVÁŘÍČEK, 2022, op. cit., s. 51–53, GRIGOLEIT, H. C. In: GRIGOLEIT, 2020, op. cit., § 1, marg. č. 24. Tato funkce základního kapitálu se v literatuře označuje též jako funkce účastenská (KUHN, P. In: ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, 2020, op. cit., § 30, marg. č. 6) nebo jednoduše jako funkce míry účasti společníka na společnosti (ŠTENGLOVÁ, I. In: ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 225, a podobně ČERNÁ, S. In: ČERNÁ, ŠTENGLOVÁ, PELIKÁNOVÁ, 2021, op. cit., s. 128).

³² Někdy se zmiňuje rovněž funkce měřítka zisku a ztráty, avšak jen s takřka okamžitými námitkami, že je velmi problematické o takové funkci základního kapitálu hovořit (ŠTENGLOVÁ, I. In: ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 225, DĚDIČ, J. In: ŠTENGLOVÁ, DĚDIČ, LASÁK, PIHERA, LÁLA, JOSKOVÁ, 2023, op. cit., s. 17, marg. č. 60–61).

Mezi těmito úlohami se zpravidla přiznává přední místo funkci garanční, tedy ochraně věřitelů společnosti.³³ Zcela odpovídající úsudek lze pak formulovat ve vztahu k samotnému právu na splacení vkladu. Uvedené oprávnění v souladu s garanční funkcí základního kapitálu primárně směřuje zejména k tomu, aby společnost reálně nabyla hodnoty odpovídající jejímu základnímu kapitálu a aby tyto hodnoty mohly případně posloužit k uspokojení pohledávek věřitelů společnosti.³⁴

3 Funkce promlčení

Proti účelům práva na splacení vkladu stojí funkce institutu promlčení, jež bývají zpravidla formulovány následovně:

- a) Ochrana (domnělého) dlužníka před důkazní nouzí. S rostoucím odstupem od okolností, jež jsou podle hmotného práva rozhodné pro existenci určitého subjektivního práva, je stále obtížnější postavit mimo rozumné pochybnosti najisto, zda nárok skutečně vznikl a zda posléze nezanikl (hovoří se o „zatemňující moci času“, *verdunkelnde Macht der Zeit*). V důsledku „zatemňující moci času“ tedy narůstá riziko důkazní nouze, a to nejen ohledně okolností zakládajících nárok (jež musí zásadně dokazovat nositel práva), ale též ohledně okolností bránících vzniku práva nebo působících zánik či oslabení práva (které zásadně prokazuje dlužník), případně ohledně okolností, z nichž by dlužníku mohl vzejít regresní nárok proti jiné osobě (jež by byl rovněž nucen prokázat dlužník). Vzhledem k tomu, že věřitel má oproti dlužníku lepší pozici k odvrácení rizika důkazní nouze vyvolané plynutím času, neboť je s to předmětné riziko eliminovat bezodkladným uplatněním práva před orgánem veřejné moci,³⁵ je věřitel lepším

³³ POKORNÁ, J. In: POKORNÁ, LASÁK, KOTÁSEK a kol., 2022, op. cit., s. 60, marg. č. 258, podobně KOVAŘÍČEK, 2022, op. cit., s. 35. Takto viz např. i SUDMEYER, J. In: SCHÜPPEN, SCHAUB, 2018, op. cit., § 10, marg. č. 5, KOCH, J. In: KOCH, 2023, op. cit., § 1, marg. č. 10. Heider přímo zmiňuje ostatní funkce základního kapitálu jen v poznámce pod čarou (HEIDER, K. In: GOETTE, HABERSACK, KALSS, 2019, op. cit., § 1, marg. č. 97). Odlišně Dědič pokládá za hlavní funkci základního kapitálu to, že je mírou účasti společníka na společnosti (DĚDIČ, J. In: ŠTENGLOVÁ, DĚDIČ, LASÁK, PIHERA, LÁLA, JOSKOVÁ, 2023, op. cit., s. 18, marg. č. 66).

³⁴ Německá dogmatika dovozuje, že povinnost k zaplacení vkladového ážia neslouží primárně k ochraně věřitelů společnosti, a proto nepodléhá zvláštní desetileté promlčecí lhůtě ve smyslu § 54 odst. 4 AktG, § 19 odst. 6 GmbHG a § 22 odst. 6 GenG, nýbrž obecně tříleté promlčecí lhůtě podle § 195 a § 199 BGB [SCHWANDTNER, 2022, op. cit., § 19, marg. č. 375, SERVATIUS, W. In: NOACK, SERVATIUS, 2022, op. cit., § 19, marg. č. 86, EBBING, F. In: MICHALSKI, L., HEIDINGER, A., LEIBLE, S., SCHMIDT, J. *Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz)*. Band 1. 4. vyd. München: C. H. Beck, 2023, § 19, marg. č. 191]. Tento závěr by měl být přenositelný též do práva českého, neboť nestává-li se vkladové či emisní ážio součástí základního kapitálu (POKORNÁ, J. In: POKORNÁ, LASÁK, KOTÁSEK a kol., 2022, op. cit., s. 45–46, marg. č. 187), nepřebírá jeho garanční funkci, a tudíž není ani zapotřebí ve vztahu k tomuto oprávnění provádět modifikace účinků promlčení, které si garanční funkce vynucuje u práva na splacení vkladu. Je však nutno dodat, že emisní či vkladové ážio musí být podle českého práva splaceno ještě před podáním návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku (§ 148, § 253 ZOK), respektive před podáním návrhu na zápis nové výše základního kapitálu akciové společnosti (§ 492 odst. 1 ZOK). Problém promlčení práva na zaplacení vkladového a emisního ážia by tedy zpravidla neměl vyvstávat.

³⁵ Dlužník by mohl iniciovat spor o neexistenci své povinnosti k plnění podáním negativní určovací žaloby, nejví se však společensky žádoucí ani spravedlivé, aby byli dlužníci stimulováni k preventivnímu vyvolávání tohoto typu sporů.

nositelem rizika důkazní nouze. Dlužníku se proto dává možnost, aby po uplynutí stanoveného množství času, v jehož průběhu věřitel své právo neuplatnil, odepřel věřiteli plnění bez nutnosti důkazně objasňovat rozhodný skutkový děj, jenž mohl založit věřitelem tvrzený nárok, čímž se negativní důsledky hrozby důkazní nouze vyvolané plynutím času v plné míře přenášejí na věřitele.³⁶

- b) Ochrana (skutečného) dlužníka před neúměrně dlouhým omezením dispoziční volnosti. Je společensky nežádoucí, aby musel dlužník k uspokojení svého věřitele vázat po nepřiměřeně dlouhou dobu prostředky, které by bylo možné využít ke generování užítku. Promlčení otevírá dlužníku možnost, aby takto nečinné zdroje přeměroval tam, kde budou moci vytvářet prospěch.³⁷ Z jiného hlediska lze hovořit o tom, že dlouhodobé neuplatnění práva věřitelem vytváří v dlužníkovi rozumné očekávání (*reasonable reliance*), že právo již uplatněno nebude.³⁸
- c) Ochrana veřejného zájmu na včasném dosažení právní jistoty a právního míru (*Rechtsfrieden*).³⁹ Právní styk vyžaduje, aby byly sporné právní vztahy vyjasněny co nejrychleji. Pro společnost je nežádoucí, jsou-li orgány pověřené řešením společenských konfliktů zatěžovány spory vzniklými dávno v minulosti, jejichž posuzování se bude vyznačovat zvýšenou náročností, a tedy nákladností. Aby byly kapacity soudů ušetřeny pro aktuální, naléhavé spory, je dána možnost vyřídit kauzu vyplývající ze skutkového stavu vyvstalého dávno v minulosti bez obsáhlého dokazování na základě námitky promlčení.⁴⁰ Prostřednictvím institutu promlčení se tedy faktický stav, který po dlouhou dobu nebyl nikým zpochybňován, počíná pokládat za stav nastolený po právu.⁴¹

³⁶ VOLLMAIER, P. In: FENYVES, A., KERSCHNER, F., VONKILCH, A. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch: ABGB § 1451 bis 1502*. 3. vyd. Wien: Verlag Österreich, 2012, § 1451, marg. č. 23, PETERS, F., JACOBY, F. In: HABERMANN, 2014, op. cit., Vorbemerkungen zu § 194–215, marg. č. 7, GROTHE, H. In: SCHUBERT, C. *Münchener Kommentar zum BGB. Band 1. Allgemeiner Teil. § 1–240*. 9. vyd. München, C. H. Beck, 2021, § 194, marg. č. 6, ELLENBERGER, J. In: PALANDT, 2016, op. cit., Überblick vor § 194, marg. č. 8, HENRICH, W. In: HAU, W., POSECK, R. *BeckOK BGB*. 65. vyd. München: C. H. Beck, 2023, § 194, marg. č. 1, ZIMMERMANN, 2002, op. cit., s. 64, BAR, CLIVE, 2009, op. cit., komentář k čl. III.–7:101, bod E.

³⁷ ELLENBERGER, J. In: PALANDT, 2016, op. cit., Überblick vor § 194, marg. č. 8, VOLLMAIER, P. In: FENYVES, KERSCHNER, VONKILCH, 2012, op. cit., § 1451, marg. č. 23, PETERS, F., JACOBY, F. In: HABERMANN, 2014, op. cit., Vorbemerkungen zu § 194–215, marg. č. 5.

³⁸ ZIMMERMANN, 2002, op. cit., s. 64, BAR, CLIVE, 2009, op. cit., komentář k čl. III.–7:101, bod E.

³⁹ Rozsudek BGH ze dne 25. 7. 2017, sp. zn. VI ZR 222/16, NJW 2017, 2755, ELLENBERGER, J. In: PALANDT, 2016, op. cit., Überblick vor 194, marg. č. 9.

⁴⁰ VOLLMAIER, P. In: FENYVES, KERSCHNER, VONKILCH, 2012, op. cit., § 1451, marg. č. 24, DÖRNER, H. In: SCHULZE, R. *Bürgerliches Gesetzbuch*. 11. vyd. Baden-Baden: Nomos, 2022, Vorbemerkung zu § 194–218, marg. č. 1, ZIMMERMANN, 2002, op. cit., s. 64, BAR, CLIVE, 2009, op. cit., komentář k čl. III.–7:101, bod E. Význam pro právní jistotu zdůrazňují též Peters, Jacoby a Grothe, avšak uvádějí, že jelikož se k promlčení přihlíží jen k námitce účastníka, může být odbřemenění soudů toliko vedlejším následkem promlčení, avšak nikoli jeho hlavním účelem (PETERS, F., JACOBY, F. In: HABERMANN, 2014, op. cit., Vorbemerkungen zu § 194–215, marg. č. 7, a GROTHE, H. In: SCHUBERT, 2021, op. cit., § 194, marg. č. 7, podobně ELLENBERGER, J. In: PALANDT, 2016, op. cit., Überblick vor 194, marg. č. 11).

⁴¹ Rozsudek BGH ze dne 8. 12. 1992, sp. zn. X ZR 123/90, NJW-RR 1993, 1059, a rozsudek BAG ze dne 16. 12. 2014, sp. zn. 9 AZR 431/13, NZA-RR 2015, 229, HENRICH, W. In: HAU, POSECK, 2023, op. cit., § 194, marg. č. 1.

Účely promlčení se u práva na splacení vkladu společníka neprojevují méně intenzivně než u jiných práv, jejichž promlčitelnost je všeobecně nesporná.⁴² „Zatemňující moc času“ dopadá na vkladovou povinnost společníka srovnatelnou měrou jako na jiné pohledávky z právních jednání.⁴³ Logika rozložení rizika důkazní nouze je přitom ve vztahu mezi společností a společníkem, jenž je v prodlení se splněním vkladové povinnosti, stejná jako u jiných oprávnění: i zde je společnost lépe disponována toto riziko odvrátit, neboť může (zastoupena členy svých orgánů a jinými zástupci) vyvolat spor o zmiňované právo podáním žaloby na plnění proti společníkovi. Výhrady vůči promlčení práva na splacení vkladu tak mohou vyplývat jen z toho, že v daném případě proti hodnotám chráněným institutem promlčení působí – intenzivněji než u jiných majetkových oprávnění – hodnoty svědčící pro zachování vymahatelnosti práva. Zvláštní zdůvodnění nepromlčitelnosti práva na splacení vkladu pak můžeme hledat a) v ochraně ostatních společníků a b) v ochraně osob stojících mimo obchodní společnost, tedy jejich věřitelů.⁴⁴

4 Zdůvodnění nepromlčitelnosti ochranou ostatních společníků

Argumenty ve prospěch nepromlčitelnosti práva na splacení vkladu vycházející z vnitřních poměrů obchodní společnosti jsou vystavěny na myšlence, že společník, který nesplnil svou vkladovou povinnost, participuje na společnických právech, aniž by učinil to, co by výkon těchto práv mělo hospodářsky podmiňovat.⁴⁵ Výkon společnických práv z jeho strany je pak na újmu ostat-

⁴² Institut promlčení a jeho účely vždy stojí v opozici s účelem normy, která zakládá oprávnění, o jehož promlčení jde. Zatímco příslušná norma vyjadřuje spravedlnostní úsudek, že by se oprávněnému mělo dostat určité plnění, výsledkem aplikace institutu promlčení je, že oprávněný toto plnění neobdrží, a hodnotové rozhodnutí stojící v pozadí normy, jež právo zakládá, je tak popřeno. To je ale nevyhnutelný a zamýšlený účinek promlčení práva jakožto legitimního soukromoprávního institutu (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 10. 2020, sp. zn. 28 Cdo 1865/2020).

⁴³ Brinkman argumentuje, že u práva na splacení vkladu je potřeba ochrany domnělého dlužníka před rizikem důkazní nouze coby základní účel promlčení málo relevantní, neboť jsou vznik i zánik tohoto práva zpravidla podrobně zdokumentovány, a jsou tudíž i po delším časovém úseku snadno dokazatelné (BRINKMANN, 2002, op. cit., s. 855–856). Tomuto argumentu lze však přisvědčit jen stěží. V první řadě nenacházím žádný důvod, proč by důkazní situace ohledně vkladové povinnosti měla být jednodušší než u jiných pohledávek vyplývajících z písemně zaznamenaných projevů vůle, u kterých se promlčitelnost běžně akceptuje, například smlouvy o úvěru či zápůjčce. Písemné zachycení vzniku či zániku pohledávky navíc není nikdy absolutní záštitou proti důkazním obtížím. I když je například splnění povinnosti poskytnout peněžité vklad zachyceno ve výpisech z účtu a účetnictví, nezaručuje to, že se dlužník neocitne v důkazní nouzi po několika desítkách let, kdy bude účet zrušen a listinné doklady skartovány.

⁴⁴ Tuto distinkci by mohl poněkud narušovat fakt, že také společníci jsou nositeli nároků vůči společnosti, byť se jedná o nároky reziduální (KOVÁŘÍČEK, 2022, op. cit., s. 11–13; k reziduálním nárokům viz též RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 38–39). Tato skutečnost však, myslím, není na újmu použitelnosti dále rozpracované argumentace. Pakliže společníci mají určitý (reziduální) nárok vůči společnosti, jsou i oni vkladovou povinností ostatních společníků chráněni coby věřitelé. Mají-li se také oni v určité míře uspokojovat v insolvenčním řízení, je namístě i k jejich prospěchu uplatnit výklad, jenž pro případ úpadku společnosti poskytuje fixním věřitelům ochranu proti účinkům promlčení práva společností na splacení vkladu, byť bude míra uspokojení společníků vzhledem k podřízenosti jejich pohledávek z titulu účasti na společnosti v insolvenčním řízení [§ 172 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále „IZ“)] pravděpodobně zanedbatelná.

⁴⁵ Srovnej například zdůvodnění sístace hlasovacích práv společníka, jenž je v prodlení se splněním vkladové povinnosti, konstatováním, že se jím „brání vlivu na rozhodování společnosti u toho společníka, který neplní svoji základní povinnost“ (POKORNÁ, J. In: LASÁK, DĚDIČ, POKORNÁ, ČÁP a kol., 2021, op. cit., s. 900).

ním společníkům, kteří svou vkladovou povinnost splnili. Proti uvedené myšlence je však možno namítnout, že jistá míra zapojení společníka, který je v prodlení se splněním vkladové povinnosti, do života společnosti odpovídá vůli zákonodárce, jenž připustil, aby společník vykonával řadu práv spojených s účastí v obchodní společnosti ještě dříve, než splatí svůj vklad.⁴⁶

O hlasovacím právu zákon stanoví, že je nemůže vykonávat společník, který je v prodlení se splněním vkladové povinnosti,⁴⁷ a u některých dalších práv uvádí, že společníkovi přísluší toliko v rozsahu, v jakém splnil svou vkladovou povinnost, čímž implicitně limituje postavení společníka, jenž dosud své vkladové povinnosti nedostál.⁴⁸ Ostatní práva nicméně společníku náležejí v plném rozsahu, i když prozatím svou vkladovou povinnost nesplnil. To, že společnická práva může vykonávat subjekt, který zcela nesplnil svou základní povinnost vůči společnosti, tedy není důsledkem aplikace institutu promlčení, ale hodnotového rozhodnutí zákonodárce.

Promlčitelnost práva na splacení vkladu by tak z hlediska ochrany ostatních společníků mohla být přesvědčivě kritizována, toliko pokud by promlčení tohoto práva zákonodárcem předvídané zapojení společníka, jenž svou povinnost dosud nesplnil, do fungování společnosti prohlubovalo oproti stavu, který zde panuje před promlčením. Abychom tedy mohli zhodnotit přesvědčivost naznačeného argumentu ve prospěch vyloučení promlčení práva na splacení vkladu, musíme nejprve prozkoumat, jaké následky promlčení předmětného práva má.

Není pochyb, že hlavním důsledkem promlčení dotčeného oprávnění bude vznik práva společníka odepřít plnění, tedy omezení přímé vymahatelnosti vkladové povinnosti, neboť to je samotným jádrem institutu promlčení.^{49,50} Kromě toho musí promlčení práva na splacení vkladu rovněž omezit vymahatelnost povinnosti hradit úrok z prodlení ve dvojnásobné výši.⁵¹ Obecný náhled na otázku promlčení práva na úrok z prodlení je vybudován na přesvědčivém argumentu, že po promlčení práva na jistinu již nemohou nově přirůstat další nepromlčené úroky z prodlení, neboť v takovém případě by přetrvávající vymahatelnost neustále přirůstající úrokové pohledávky vytvářela ustavičný tlak na dlužníka, aby svůj dluh splnil, a tím popírala smysl primárního účinku promlčení jistiny, tj. možnosti dlužníka po právu odmítnout plnění bez nutnosti zjišťovat trvající existenci tvrzeného dluhu.⁵² Proto

⁴⁶ Viz kupříkladu poznatek, že „s nesplacenou akcií [jsou] zásadně spojena tatáž práva a povinnosti jako s akcií, jejíž emisní kurs byl v plné výši splacen a která byla řádně emitentem vydána“ (LÁLA, D., DĚDIČ, J., LASÁK, J. In: LASÁK, DĚDIČ, POKORNÁ, ČÁP a kol., 2021, op. cit., s. 1226–1227).

⁴⁷ § 173 odst. 1 písm. d), § 426 písm. a) a § 660 písm. a) ZOK.

⁴⁸ V tomto směru viz například obecnou úpravu práva na podíl na likvidačním zůstatku (§ 37 odst. 2 ZOK, dle něhož se likvidační zůstatek rozdělí mezi společníky nejprve do výše, v jaké splnili svou vkladovou povinnost) nebo speciální pravidlo o likvidačním zůstatku u akciové společnosti (§ 549 odst. 3 ZOK, podle něhož se částí likvidačního zůstatku dělí mezi akcionáře v poměru odpovídajícím splacené jmenovité hodnotě jejich akcií).

⁴⁹ GÖTZE, C. In: GOETTE, HABERSACK, KALSS, 2019, op. cit., § 54, marg. č. 97, ARNOLD, NOTZ, 2022, op. cit., § 54, marg. č. 165, CAHN, SPANNENBERG, 2023, op. cit., § 54, marg. č. 87.

⁵⁰ Obecně viz k důsledkům promlčení § 609 větu první OZ ve spojení s § 610 odst. 1 větou první OZ. Blíže srovnej BRIM, L. In: LAVICKÝ a kol., 2022, op. cit., § 609, marg. č. 14–15, a tam citované zdroje.

⁵¹ § 151 odst. 1, 344 odst. 2 ZOK.

⁵² Rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2007, sp. zn. 21 Cdo 681/2006, 21 Cdo 682/2006, ze dne 25. 3. 2019, sp. zn. 27 Cdo 3955/2017, a ze dne 19. 2. 2020, sp. zn. 32 Cdo 812/2018. Srovnej též BAR, CLIVE, 2009, op. cit., komentář k čl. III.–7:502, a GROTHE, H. In: SCHUBERT, 2021, op. cit., § 217, marg. č. 1.

by po promlčení práva na zaplacení jistiny měl napříště přirůstat úrok z prodlení již rovnou promlčený.⁵³ Tento závěr je pak plně uplatnitelný i na sankční úrok z prodlení vznikající při nesplnění vkladové povinnosti, neboť i zde by kontinuální přirůstání vymahatelného úroku z prodlení poté, co proběhla promlčecí lhůta, zcela negovalo smysl promlčení práva na splacení vkladu.⁵⁴

Není rovněž možné, aby na základě faktu, že dlužník neplnil svou vkladovou povinnost v období následujícím po marném uplynutí promlčecí lhůty, byla po společníku požadována náhrada škody vzniklé v důsledku porušení povinnosti či smluvní pokuta, která případně podle stanov povinnost ke splacení vkladu utvrzuje. Neplní-li totiž dlužník promlčený dluh, tedy dluh, jehož plnění má právo odeprít ve smyslu § 609 věty první OZ, nejedná protiprávně čili neporušuje žádnou povinnost.⁵⁵ Konečně by měla s promlčením vkladové povinnosti odpadnout nejzávažnější sankce za její nesplnění: možnost vyloučit společníka v kadučním řízení,⁵⁶ neboť bylo-li by možno tuto sankci, kterou lze pokládat za přísnější než přímé vynucení platební povinnosti, vůči společníkovi vyvodit, přestože má právo odeprít plnění vkladové povinnosti, byl by tím opět popřen hlavní účinek promlčení.⁵⁷

⁵³ Není ovšem vyloučeno, aby navzdory promlčení jistiny zůstal dříve přirostlý úrok z prodlení (alespoň částečně) nepromlčen, pakliže před uplynutím promlčecí lhůty nastala skutečnost působící modifikaci jejího běhu, jež se vztahovala pouze na právo na zaplacení úroku, nikoli však již na právo na zaplacení jistiny, například pokud bylo právo na úrok z prodlení samostatně uplatněno před soudem dle § 648 OZ [ŠILHÁN, J. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, § 1970, marg. č. 96–98, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2019, sp. zn. 27 Cdo 3955/2017, nebo jeho usnesení ze dne 27. 2. 2020, sp. zn. 25 Cdo 3220/2018, a ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. 32 Cdo 1954/2020]. Podobně viz k promlčení práva na úroky z prodlení a jiná vedlejší plnění (*Nebenleistungen*) v německém právu výklad § 217 BGB v tamější literatuře (DEPPENKEMPER, G. In: PRÜTTING, H., WEGEN, G., WEINREICH, G. *Bürgerliches Gesetzbuch: Kommentar*. 11. vyd. Köln: Luchterhand, 2016, § 217, marg. č. 1–2, ELLENBERGER, J. In: PALANDT, 2016, op. cit., § 217, marg. č. 1, GROTHE, H. In: SCHUBERT, 2021, op. cit., § 217, marg. č. 2–3, rozsudek BGH ze dne 23. 11. 1994, sp. zn. XII ZR 150/93, NJW 1995, 252).

⁵⁴ V obecné rovině viz shodně ŠTENGLOVÁ, I. In: ŠTENGLOVÁ, DĚDIČ, LASÁK, PIHERA, LÁLA, JOSKOVÁ, 2023, op. cit., s. 355, marg. č. 1183. I v německé dogmatice se dovozuje, že důsledkem promlčení vkladové povinnosti je odpadnutí sankce v podobě úročení pohledávky na zaplacení vkladu (CAHN, SPANNENBERG, 2023, op. cit., § 54, marg. č. 87, GÖTZE, C. In: GOETTE, HABERSACK, KALSS, 2019, op. cit., § 54, marg. č. 99).

⁵⁵ GÖTZE, C. In: GOETTE, HABERSACK, KALSS, 2019, op. cit., § 54, marg. č. 99. Shodně CAHN, SPANNENBERG, 2023, op. cit., § 54, marg. č. 87.

⁵⁶ Popřípadě rozhodnutím soudu podle § 204 ZOK, které je použitelné i v případě nesplnění vkladové povinnosti [viz např. JANOŠEK, V. Vyloučení (většinového) společníka ze společnosti s ručením omezeným rozhodnutím soudu. *Právní rozhledy*. 2015, č. 13–14, s. 462, a BREJCHOVÁ, G. Motivační nástroje ke splacení vkladové povinnosti: ručení společníků za dluhy kapitálové společnosti. In: RUBAN, R., KOVAŘÍČEK, K., TAUBER, D. *Cofola 2023. Část 1 – Financování obchodních korporací*. Brno: Masarykova univerzita, 2023, s. 15].

⁵⁷ Shodně viz HURYCHOVÁ, K. In: HURYCHOVÁ, K., TOMÁŠEK, P., ZVÁRA, M. *Obchodní korporace v judikatuře českých a zahraničních soudů*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016, s. 72, ŠTENGLOVÁ, I. In: ŠTENGLOVÁ, DĚDIČ, LASÁK, PIHERA, LÁLA, JOSKOVÁ, 2023, op. cit., s. 355, marg. č. 1183, ARNOLD, NOTZ, 2022, op. cit., § 54, marg. č. 165, a GÖTZE, C. In: GOETTE, HABERSACK, KALSS, 2019, op. cit., § 54, marg. č. 99, který rovněž označuje vyloučení společníka podle § 64 AktG za nejpřísnější sankci za nesplnění vkladové povinnosti. Shodně rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 1. 2021, sp. zn. 14 Cmo 190/2019, uveřejněný v časopise *Obchodněprávní revue*. 2021, č. 4, s. 297. Viz též ČECH, P. In: DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., KRÍŽ, R., ČECH, P. *Aktivní společnosti*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 350, nebo okrajově JANOŠEK, 2015, op. cit., s. 134.

Krom toho je však v zákoně obsaženo množství pravidel, jež spojují vznik či rozsah určitého práva se splacením vkladu společníka nebo jeho mírou. Patrně nejvýznamnějším příkladem oprávnění, jejichž doposud zapovězený výkon by promlčení práva mohlo společníkovi umožnit, patří například právo podílet se na řízení společnosti hlasováním na valné hromadě nebo členské schůzi, neboť právní úprava předpokládá, že hlasovací práva společníka, který je v prodlení se splněním vkladové povinnosti, jsou sistována.⁵⁸ V literatuře byl přitom již vysloven závěr, že v rámci odpadnutí sankčních následků nesplnění vkladové povinnosti v důsledku promlčení dochází rovněž k zániku sistace hlasovacích práv,⁵⁹ čímž se míra zapojení společníka, jenž nesplnil vkladovou povinnost, skutečně rozšiřuje. Pokud bychom dovodili, že po promlčení práva na splacení vkladu již u hlasovacího práva a jiných práv podmíněných co do existence či rozsahu splněním vkladové povinnosti nemůžeme přihlížet k tomu, že společník svou povinnost k poskytnutí vkladu nesplnil, pak by vskutku byla důvodná námitka, že promlčení práva na splacení vkladu rozšiřuje míru zapojení společníka do společnosti oproti stavu, který zde byl před marným uplynutím promlčecí lhůty.

Domnívám se ovšem, že kvalifikace práva na splacení vkladu jako práva promlčitelného nás nenutí k přijetí závěru, že se po uplynutí promlčecí lhůty postavení společníka, který je v prodlení se splacením vkladu, stává plnohodnotným a že omezení vyplývající z nesplnění vkladové povinnosti odpadají. Institut promlčení totiž rozpoznává „útočné“ a „obranné“ užití promlčeného práva a v souladu se zásadou *quae temporalia sunt ad agendum, perpetua sunt ad excipiendum* (práva, jež lze žalovat dočasně, je možné namítat trvale) připouští, aby oprávnění, která už jejich nositel nemůže proti dlužníku s úspěchem vymáhat, byla účinně namítána při uplatnění vzájemného oprávnění dlužníkem.⁶⁰ Tento princip je v našem právním řádu vyjádřen v § 617 odst. 1 OZ, podle něhož se i po uplynutí promlčecí lhůty strana může dovolat svého práva při obraně proti právu uplatněnému druhou stranou, pokud se obě práva vztahují k téže smlouvě nebo k několika smlouvám uzavřeným co do účelu v závislosti na sobě.⁶¹ Na případy, kdy společník, jenž nesplnil svou vkladovou povinnost, která se mezitím promlčela, uplatňuje vůči společnosti určité oprávnění vyplývající z účasti ve společnosti, lze citované ustanovení uplatnit přinejmenším analogicky – ale spíše i přímo, vzhledem k tomu, že zakladatelské právní jednání obchodní společnosti je rovněž smlouvou,⁶² z níž se odvíjejí jak práva společníka proti společnosti, tak práva společnosti proti společníku.

⁵⁸ § 173 odst. 1 písm. d), § 426 písm. a) a § 660 písm. a) ZOK.

⁵⁹ Takto HURYCHOVÁ, K. In: HURYCHOVÁ, TOMÁŠEK, ZVÁRA, 2016, op. cit., s. 72.

⁶⁰ Jak uvádí Zimmermann „promlčená práva mohou být užita jako štít, i když už nemohou posloužit jako meč“ (ZIMMERMANN, 2002, op. cit., s. 161–162). K citované zásadě viz dále ZIMMERMANN, R. The UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2004 in Comparative Perspective. *Tulane European and Civil Law Forum*. 2006, roč. 21, s. 20, nebo WINTGEN, R. In: VOGENAUER, S. *Commentary on the UNIDROIT principles of international commercial contracts (PICC)*. 2. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2015, čl. 10.9, marg. č. 5.

⁶¹ Inspirační zdroj daného ustanovení viz v čl. 25 odst. 2 Úmluvy o promlčení při mezinárodní koupi zboží (vyhlášené pod číslem 123/1988 Sb.).

⁶² § 3 odst. 3, § 8 odst. 1 ZOK, obecně pak § 125 odst. 1 OZ. K povaze společenské smlouvy jako smlouvy *sui generis* srovnej též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2019, sp. zn. 27 Cdo 5749/2017, či jeho usnesení ze dne 17. 5. 2013, sp. zn. 27 Cdo 1915/2022, a ze dne 18. 5. 2013, sp. zn. 27 Cdo 2554/2022.

Společník se tedy bude moci po uplynutí promlčecí lhůty dovolávat promlčení vkladové povinnosti, bude-li proti němu společnost uplatňovat právo na splacení vkladu, popřípadě práva odvíjející se od porušení vkladové povinnosti.⁶³ Vznese-li ovšem naopak sám společník proti společnosti určité oprávnění podmíněné co do své existence či rozsahu splněním vkladové povinnosti, bude se společnost moci podle § 617 odst. 1 OZ v rámci obrany proti tomuto právu dovolat vůči společníku svého práva na splacení vkladu, a tedy namítnout, že společník nesplnil svou vkladovou povinnost, přestože tato povinnost již bude promlčena. Popsaná argumentace bude nepochybně platit pro klasická práva na plnění, jako jsou právo na podíl na zisku nebo právo na podíl na likvidačním zůstatku. Domnívám se však, že není důvod ji nevztáhnout též na právo hlasovací, jelikož i toto oprávnění má charakter subjektivního práva společníka vykonávaného vůči společnosti. Oproti výše zmíněnému názoru, který byl vysloven v naší literatuře, se tak domnívám, že promlčení práva na splacení vkladu nemá vliv na pozastavení výkonu hlasovacího práva společníka.⁶⁴

V rámci okruhu pravidel, pro něž je významné splnění vkladové povinnosti, stojí vedle norem, které stanoví sankční následky pro případ nesplacení vkladu, a pravidel, jež konstituuji společnická práva podmíněná co do existence či rozsahu splněním vkladové povinnosti, též pravidla, která umožňují určitý postup v rámci obchodní společnosti pouze v případě, že byla vkladová povinnost splněna. Jedná se zejména o pravidlo, dle něhož je zvýšení základního kapitálu společnosti s ručením omezeným peněžitými vklady přípustné, jen když jsou dosavadní peněžité vklady zcela splaceny,⁶⁵ a pravidlo, v souladu s nímž je zvýšení základního kapitálu akciové společnosti upsáním nových akcií možné, pouze pokud již akcionáři zcela splatili emisní kurz dříve upsaných akcií.⁶⁶ Otázku vlivu promlčení vkladové povinnosti na působení těchto norem je nutno analyzovat ve vazbě na jejich smysl a účel. Ten lze nejspíše spatřovat v ochraně společníků před náklady a riziky, jež pro ně vyplývají ze zvyšování základního kapitálu (nutností poskytnout další vklad či hrozbou snížení

⁶³ Právo na úrok z prodlení, právo na náhradu škody vzniklé porušením vkladové povinnosti nebo právo na smluvní pokutu za nesplacení vkladu.

⁶⁴ Též v německé dogmatice se přijímá závěr, že promlčením vkladové povinnosti akcionáře není dotčeno použití pravidel o nesplacených akciích, konkrétně norem o rozdělení zisku (§ 60 odst. 2 a 3 AktG), o přiznání hlasovacích práv až po plném splacení vkladu (§ 134 odst. 2 AktG) a o rozdělení likvidačního zůstatku (§ 271 odst. 3 AktG) [GÖTZE, C. In: GOETTE, HABERSACK, KALSS, 2019, op. cit., § 54, marg. č. 97, ARNOLD, NOTZ, 2022, op. cit., § 54, marg. č. 165, CAHN, SPANNENBERG, 2023, op. cit., § 54, marg. č. 87].

⁶⁵ § 219 odst. 1 ZOK.

⁶⁶ § 474 odst. 1 ZOK.

podílu), v případech, kdy pro to není věcný důvod, protože společnost dosud nezískala všechny vklady, na něž má právo.⁶⁷

Nazíráno perspektivou tohoto účelu se nejeví potřebné, aby bylo zvýšení základního kapitálu blokováno tam, kde společnost již není s to dosud nesplacené vkladové povinnosti vymoci, a legitimní důvod pro opatření dalších zdrojů zvýšením základního kapitálu zde tedy může vyvstávat. Bylo by proto vhodné § 219 a § 474 odst. 1 ZOK teleologicky redukovat tak, že dosud nesplacený peněžitý vklad brání zvýšení základního kapitálu, pouze pokud jsou existující pohledávky na splacení vkladu stále vymahatelné.⁶⁸ Při navrhovaném dotvoření citovaného ustanovení by potom základní kapitál bylo možné zvýšit peněžitými vklady či úpisem nových akcií, přestože společníci zcela nesplatili dosavadní peněžité vklady, jestliže by dosud nesplněné vkladové povinnosti již byly promlčeny.⁶⁹

V souhrnu lze uzavřít, že promlčení vkladové povinnosti brání tomu, aby byl společník k jejímu splnění donucován přímo (uplatněním práva na splacení vkladu před orgánem veřejné moci) nebo nepřímo (přirůstáním nepromlčeného úroku z prodlení, odpovědností za škodu, smluvní pokutou či vyloučením ze společnosti). Míru zapojení společníka do společnosti však promlčení práva na splacení vkladu nezvyšuje, jelikož se i po marném uplynutí

⁶⁷ Podobně RIEDER, M.S., HOLZMANN, D. In: GRIGOLEIT, 2020, op.cit., § 182, marg. č. 28, SCHÜRNBRAND, J., VERSE, A. In: GOETTE, W., HABERSACK, M., KALSS, S. *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz*, Band 4. § 179–277. 5. vyd. München: C. H. Beck, 2021, § 182, marg. č. 76, SERVATIUS, W. In: SPINDLER, G., STILZ, E. *beck-online.GROSSKOMENTAR. AktG*. München: C. H. Beck, 2023, § 182, marg. č. 80, KOCH, J. In: KOCH, 2023, op.cit., § 182, marg. č. 26. Kříž a Kubík vidí smysl pravidla obsaženého v § 474 odst. 1 ZOK v tom, aby se společnost nevyčerpávala opakovanou snahou o získání akciového kapitálu, pokud se jí doposud nepodařilo dosáhnout splacení předchozí emise (KRÍŽ, J., KUBÍK, M. In: LASÁK, DĚDIČ, POKORNÁ, ČÁP a kol., 2021, op.cit., s. 2110). Pokorná vysvětluje pravidlo obsažené v § 219 odst. 1 ZOK snahou zabránit fiktivnímu zvyšování základního kapitálu, které by bylo založeno na pouhém navýšení neuspokojených pohledávek společnosti za jejími společníky bez reálného nabytí majetku společnosti [POKORNÁ, J. In: LASÁK, DĚDIČ, POKORNÁ, ČÁP a kol., 2021, op.cit., s. 1073, podobně viz POKORNÁ, J. In: POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník: komentář. I. díl* (§ 1 až 220). Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, s. 977]. Toto zdůvodnění se však nejeví plně přesvědčivé, neboť se u kapitálových obchodních společností do obchodního rejstříku zapisuje též rozsah splacení základního kapitálu [§ 48 odst. 1 písm. a) zákona o veřejných rejstřících, podobně viz § 36 písm. c) a d) zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů]. Skepticky se k této justifikaci vyjadřují při výkladu § 474 odst. 1 ZOK též Kříž a Kubík (KRÍŽ, J., KUBÍK, M. In: LASÁK, DĚDIČ, POKORNÁ, ČÁP a kol., 2021, op.cit., s. 2110). Rovněž německá dogmatika ke srovnatelnému ustanovení § 182 odst. 4 AktG uvádí, že se jím nezajišťuje ochrana věřitelů, neboť ti jsou dostatečně informováni o rozsahu nesplacených vkladů z účetní rozvahy podle § 272 odst. 1 obchodního zákoníku (*Handelsgesetzbuch*, dále též „HGB“) [SERVATIUS, W. In: SPINDLER, STILZ, 2023, op.cit., § 182, marg. č. 80].

⁶⁸ V německém právu tak výslovně stanoví § 182 odst. 4 a § 203 odst. 3 AktG.

⁶⁹ Německý zákonodárce v důvodové zprávě k § 54 odst. 4 AktG zmiňuje nemožnost zvýšení základního kapitálu bez splnění již existujících vkladových povinností (§ 182 odst. 4 věta první, § 203 odst. 3 věta první AktG) jako nepřímou pobídku členům představenstva, aby pohledávky na splacení vkladu nenechali promlčet. Tím ovšem nenaznačuje, že by přetrvávání promlčených vkladových povinností mělo být na překážku zvýšení základního kapitálu, nýbrž právě naopak poukazuje na fakt, že členové představenstva budou (podle § 184 odst. 1 věty druhé, § 203 odst. 3 věty třetí AktG) nuceni při podání návrhu na zápis nové hodnoty základního kapitálu – zvyšovaného navzdory nesplnění dříve převzatých vkladových povinností – do obchodního rejstříku vysvětlit, že jsou některé dosud nesplněné vkladové povinnosti nedobytné z důvodu promlčení, a nevylučují tedy zvýšení základního kapitálu (DEUTSCHER BUNDESTAG. *Entwurf eines Gesetzes zur Anpassung von Verjährungsvorschriften an das Gesetz zur Modernisierung des Schuldrechts*. 24. 8. 2004, Drucksache 15/3653, s. 21).

promlčecí lhůty může společnost vůči společníku dovolávat nesplnění vkladové povinnosti v rámci obrany proti výkonu společnických práv podmíněných co do svého vzniku nebo rozsahu poskytnutím vkladu.

Změnu v následcích nesplnění vkladové povinnosti přináší promlčení potud, že nesplacení vkladu přestane bránit zvýšení základního kapitálu akciové společnosti podle § 474 odst. 1 OZ, neboť v souladu s účelem tohoto ustanovení by existence nesplacených vkladů neměla znemožňovat zvýšení základního kapitálu, jsou-li pohledávky na jejich poskytnutí nevymahatelné. To však nezakládá nelegitimní zásah do právního postavení ostatních akcionářů, neboť tam, kde již nelze reálně docílit splnění existentních vkladových povinností, nemají ostatní akcionáři majetkový zájem, aby bylo zvýšení základního kapitálu společnosti bez dalšího zapovězeno.

Ze shora vyložených důvodů dospívám k závěru, že ochrana ostatních společníků nevyžaduje, aby bylo právo na splacení vkladu pojímáno jako nepromlčitelné nebo aby byly účinky promlčení vkladové povinnosti modifikovány.⁷⁰

5 Zdůvodnění nepromlčitelnosti ochranou věřitelů společnosti

Zatímco u většiny soukromých práv působí proti účelům sledovaným promlčením toliko vlastní zájem nositele práva, u práva na splacení vkladu musíme při hodnotovém vážení brát na zřetel rovněž zájmy věřitelů společnosti coby osob od nositele práva odlišných. Mohli bychom sice tvrdit, že věřitelé osoby, které svědčí určité majetkové právo, jsou vždy zainteresováni na jeho včasném vymáhání, jelikož se přinejmenším prostřednictvím výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávky dotčené právo může stát zdrojem jejich uspokojení.⁷¹ Nicméně právo na splacení vkladu společníka se od jiných majetkových práv značně odlišuje tím, že zájmy věřitelů obchodní společnosti tvoří samotné teleologické zdůvodnění existence tohoto oprávnění, jak vyplývá z výkladu o funkcích základního kapitálu podaného shora.⁷²

⁷⁰ Lze rovněž podotknout, že nahlížíme-li na problém vztahu společníka, který je v prodlení se splněním vkladové povinnosti, a ostatních společníků toliko hlediskem účelu promlčení, můžeme konstatovat, že ostatní společníci jsou lepšími nositeli důkazního rizika ohledně práva na splacení vkladu než prodlévající společník, neboť je mohou snáze odvrátit, případně na ně účinně reagovat. Ostatní společníci jsou totiž výkonem hlasovacích práv schopni ovlivnit postup zástupců společnosti při uplatňování práv proti prodlévajícímu společníku. Krom toho jsou v řadě případů nadáni oprávněním domáhat se za společnost splnění vkladové povinnosti [§ 157 odst. 2 písm. c) a § 371 ZOK]. Ač tato argumentace není použitelná zcela bez výjimky, protože za akciovou společnost dané právo může uplatnit toliko kvalifikovaný akcionář, tam, kde ostatním společníkům oprávnění zastupovat společnost ve sporu o splacení vkladu svědčí, posiluje legitimitu situování rizika důkazní nouze do jejich sféry, protože mají možnost toto riziko odvrátit včasným uplatněním práva na splacení vkladu jménem společnosti.

⁷¹ Viz § 303 a násl. zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále „OSŘ“). K teoretičtějším aspektům uspokojení se oprávněného z pohledávky povinného za podlužníkem viz např. FIALA, J. *Spory vznikající z podnětu výkonu rozhodnutí: (exekuční spory)*. Praha: Univerzita Karlova, 1972, s. 81–88, a MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního: exekuční právo*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 125–128 a 162–164.

⁷² Srovnaj též konstatování Cahna a von Spannenberga, že nárok společnosti na splacení vkladu slouží v první řadě ochraně jejich věřitelů a právě oni – nikoli společnost – jsou především dotčeni, když se vkladová povinnost v důsledku promlčení stane nevymahatelnou (CAHN, SPANNENBERG, 2023, op. cit., § 54, marg. č. 82).

Spojení smyslu a účelu práva na splacení vkladu se zájmy věřitelů společnosti je významné, poněvadž věřitelé, kteří mají být daným oprávněním primárně chráněni, nemají sami žádnou kontrolu nad tím, zda bude předmětné právo vůči společníkům uplatněno a vymáháno.⁷³ Institut promlčení je přitom spojen s myšlenkou, že je oprávněný subjekt lepším nositelem rizika důkazní nouze než povinný subjekt, jelikož může toto riziko minimalizovat jeho včasným uplatněním. Nabízí se proto závěr, že by právo na splacení vkladu promlčení podléhat nemělo, jelikož věřitelé společnosti, již jsou tímto právem chráněni, nemají vliv na to, zda bude právo uplatněno dříve, či později, a tudíž nejsou lepšími nositeli rizika důkazní nouze vyplývající z opožděného uplatnění práva než povinný společník.⁷⁴

Pakliže má nicméně společnost dostatek jiných zdrojů pro uspokojení svých věřitelů, je fakt, že vkladová povinnost není vymáhána, z hlediska postavení věřitelů nevýznamný, neboť nijak nezhoršuje dobytost jejich vlastní pohledávky za společností. V situaci, kdy je společnost solventní, nejsou tedy její věřitelé na svém právním postavení nijak dotčeni ani případným promlčením práva na splacení vkladu, a není proto zapotřebí standardní účinky

⁷³ BRINKMANN, 2002, op. cit., s. 856.

⁷⁴ Bylo by možné namítat, že tento závěr v plné míře platí pouze o nedobrovolných (mimosmluvních) věřitelích společnosti, poněvadž dobrovolní (smluvní) věřitelé jsou schopni snížit riziko důkazních obtíží spojených se splacením vkladu tím, že nevstoupí do právního vztahu se společností s neúplně splaceným základním kapitálem [údaj o rozsahu splacení základního kapitálu je přitom veřejně dostupný v obchodním rejstříku, viz § 48 odst. 1 písm. a) zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, ve znění pozdějších předpisů (dále „ZVR“)]. Pakliže dobrovolný věřitel uzavře s takovou společností smlouvu, podstupuje vědomě riziko, že zdroje, které společnost měla získat od svých společníků coby vklady, nebudou opatřeny (k rozlišení dobrovolných a nedobrovolných věřitelů společnosti viz např. PELIKÁN, R. *Právní subjektivita*. Praha: Wolters, Kluwer, 2012, s. 112, ČERNÁ, S. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 183–184, LOKAJÍČEK, J. *Prolovení majetkové samostatnosti kapitálových společností*. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 62–68, marg. č. 176–192). Mám ovšem za to, že argumentace, dle níž by dobrovolní věřitelé společnosti neměli požívat v následujícím textu rozpracované ochrany proti promlčení práva společnosti na splacení vkladu, plně neodpovídá hodnotovým rozhodnutím, jež stojí v pozadí úpravy kapitálových obchodních společností. Institut základního kapitálu totiž není justifikován pouze ochranou mimosmluvních věřitelů společnosti, ale též ochranou věřitelů smluvních, jelikož vede k úspoře transakčních nákladů, jež by bylo jinak nezbytné vynaložit, aby se dobrovolní věřitelé zajistili proti rizikům vyplývajícím z omezené odpovědnosti kapitálové obchodní společnosti (EWANG, F. *An Analysis and Critique of the EU's Minimum Capitalisation Requirement*. *Social Science Research Network*. 2007, s. 11–12. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.1015708>, PATAKYOVÁ, M. GRAMBLIČKOVÁ, B. *Capital Doctrine in the European Union – A Lesson to Learn from Finland*. *The Lawyer Quarterly*. 2016, č. 3, s. 139–140, DUDYCYZ, T., MIELCARZ, P. *The Capital Maintenance Regime Matters for Creditors*. *Borsa Istanbul Review*. 2023, roč. 23, č. 4, s. 991. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.bir.2023.05.003>). Tomu pak odpovídá, že pravidla, jež zajišťují reálné vytvoření základního kapitálu a jeho zachování, nerozlišují mezi smluvními a mimosmluvními věřiteli společnosti, takže jsou i smluvní věřitelé těmito nástroji chráněni (ač mezi důvody této ekvivalentní ochrany nesporně náleží též fakt, že by selektivní působení pravidel o tvorbě a zachování základního kapitálu jen vůči mimosmluvním věřitelům bylo obtížně realizovatelné). Pokud má systém tvorby a zachování základního kapitálu sloužit rovněž věřitelům dobrovolným, měli by být i oni – stejně jako věřitelé nedobrovolní – chráněni před důsledky promlčení vkladové povinnosti, které vytvoření základního kapitálu narušuje. Proto se domnívám, že v rámci dále navrženého modelu promlčení práva na splacení vkladu není namístě rozlišovat mezi dobrovolnými a nedobrovolnými věřiteli společnosti. Konečně i kdybychom navzdory právě uvedenému dovodili, že jsou smluvní věřitelé společnosti méně hodni ochrany než věřitelé mimosmluvní, bylo by prakticky krajně obtížné dále představenou ochranu před účinky promlčení práva na splacení vkladu diferencovat pro různé kategorie věřitelů, neboť splacení vkladu bude v případě úpadku společnosti vždy vymáháno ve prospěch majetkové podstaty, z níž se budou podle pravidel insolvenčního práva uspokojovat všichni věřitelé.

promlčení v zájmu jejich ochrany modifikovat. Jestliže se ovšem společnost naopak ocitne v úpadku, bude mít (i dřívější) nevymáhání vkladové povinnosti negativní vliv na postavení věřitelů, neboť snižuje rozsah zdrojů, z nichž se mohou uspokojit, a tedy rovněž míru, v níž dosáhnou vyrovnání svých pohledávek.

Zároveň věřitelé pro případ, že právo na splacení vkladu není vymáháno a že jsou tímto nevymáháním s ohledem na nedostatek jiných zdrojů poškozeni, obecně postrádají plně spolehlivý kompenzační nárok. Připuštění promlčení práva na splacení vkladu sice může představovat porušení péče řádného hospodáře,^{75,76} jež zakládá a) nárok obchodní společnosti na náhradu škody vůči členovi statutárního orgánu,⁷⁷ který může být v případě úpadku obchodní společnosti vymáhán ve prospěch majetkové podstaty insolvenčním správcem, a b) ručení člena statutárního orgánu, který neuhradil společnosti způsobenou škodu, za její závazky vůči věřitelům, již se nejsou schopni domoci uspokojení z majetku společnosti.⁷⁸ Použitelnost těchto nástrojů ochrany věřitelů však závisí na platební schopnosti členů statutárního orgánu právnické osoby a může být cíleně narušována obsazováním tohoto orgánu osobami činnými toliko formálně⁷⁹ a majetkově málo disponovanými, vůči nimž nebudou nároky společnosti či věřitelů vymahatelné.

⁷⁵ BRINKMANN, 2002, op. cit., s. 857, WICKE, H. In: WICKE, H. *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung. Kommentar*. 4. vyd. München: C. H. Beck, 2020, § 19, marg. č. 39, GRIGOLEIT, RACHLITZ, 2023, op. cit., § 54, marg. č. 14, KOCH, J. In: KOCH, 2023, op. cit., § 54, marg. č. 21, PAEFGEN, W. G. In: HENSSLER, STROHN, 2021, op. cit., § 54 AktG, marg. č. 31, ARNOLD, NOTZ, 2022, op. cit., § 54, marg. č. 166, ALTMEPPEN, H. *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*. 11. vyd. München: C. H. Beck, 2023, § 19, marg. č. 155, EBBING, F. In: MICHALSKI, L., HEIDINGER, A., LEIBLE, S., SCHMIDT, J. *Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz)*. Band 1. 4. vyd. München: C. H. Beck, 2023, § 19, marg. č. 192, rozsudek *Landesgericht Wiesbaden* ze dne 3. 5. 2013, sp. zn. 1 O 229/12, BeckRS 2013, 9090.

⁷⁶ Ani umožnění promlčení práva na splacení vkladu patrně nemusí představovat porušení péče řádného hospodáře bez dalšího, neboť i v těchto souvislostech lze aplikovat judikatorní závěr, že pro posouzení, zda člen statutárního orgánu společnosti porušil svoji povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, nepostačuje zjištění, že pohledávku společnosti neuplatnil, v důsledku čehož došlo k marnému uplynutí promlčecí lhůty, nýbrž je nezbytné posoudit také důvody, které jej k tomuto postupu vedly (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009).

⁷⁷ LASÁK, J. In: LAVICKÝ a kol., 2022, op. cit., § 159, marg. č. 23, JANŮ, P. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vyd. (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, § 159, marg. č. 4.

⁷⁸ § 159 odst. 3 OZ.

⁷⁹ Jako tzv. bílí koně, kteří svou funkci ve skutečnosti nevykonávají a plnění povinností statutárního orgánu přenechávají jiným osobám (srovnej ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B. In: ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, 2020, op. cit., § 51, marg. č. 4, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 9. 2019, sp. zn. 27 Cdo 844/2018, ze dne 23. 10. 2019, sp. zn. 27 Cdo 5003/2017, a ze dne 26. 8. 2021, sp. zn. 27 Cdo 2292/2020).

Právo společnosti na náhradu škody proti členům statutárního orgánu navíc samo podléhá promlčení v promlčecí lhůtě subjektivní⁸⁰ a promlčecí lhůtě objektivní.⁸¹ Ve fázi předcházející insolvenčnímu řízení je ovšem uplatnění práva na náhradu škody způsobené členy volených orgánů mimo kontrolu věřitelů stejnou měrou jako uplatnění práva na splacení vkladu. Při větším časovém odstupu tedy věřitelům hrozí, že nedosáhnou uspokojení od člena statutárního orgánu společnosti, byť by i byl solventní, jelikož se pohledávka společnosti na náhradu škody promlčela. Pochopitelně i umožnění promlčení práva na náhradu škody proti členovi statutárního orgánu by samo o sobě mohlo zakládat nárok společnosti na náhradu škody proti těm členům orgánů společnosti, kteří promlčení práva na splacení vkladu neuplatněním práva v průběhu promlčecí lhůty umožnili.⁸² Toto potenciální řetězení kompenzačních nároků vyplývajících z umožnění promlčení práva společnosti tak dává věřitelům společnosti dodatečnou možnost uspokojení i pro případ promlčení vkladové povinnosti společníka – a promlčení práva na náhradu škody vzniklé umožněním promlčení vkladové povinnosti –, ale nijak neřeší problém insolvenčního rizika členů orgánu společnosti odpovídajících za škodu.

Promlčitelnost práva společnosti na náhradu škody způsobené členem statutárního orgánu pak podle mého názoru rovněž limituje možnost věřitelů společnosti uplatnit proti členovi statutárního orgánu nárok z titulu ručení podle § 159 odst. 3 OZ.⁸³ Míra ručení člena voleného orgánu je totiž existenčně navázána na povinnost tohoto člena nahradit společnosti vzniklou škodu (srovnej v § 159 odst. 3 OZ „... ačkoli byl povinen škodu nahradit...“) a právě tato povinnost je podle § 609 odst. 1 věty první OZ vznikem práva dlužníka odepřít plnění v důsledku marného uplynutí promlčecí lhůty potlačena.

⁸⁰ § 619, § 620, § 629 OZ. Subjektivní promlčecí lhůta u práva na náhradu škody způsobené porušením povinnosti péče řádného hospodáře členem statutárního orgánu začne běžet ve chvíli, kdy se právnické osobě stane přičitatelným vědomí o vzniku škody a o osobě škůdce. Vzhledem k tomu, že je člen statutárního orgánu, který škodu způsobil, ve střetu zájmů, a jeho vědění tak právnické osobě přičitatelné není, počíná subjektivní promlčecí lhůta zásadně plynout až ve chvíli, kdy se o škodě, respektive o tom, kdo je povinen k její náhradě, dozví nebo může a má dozvědět jiná osoba, která se na vzniku škody nepodílela a je oprávněna jménem společnosti nárok na náhradu škody vůči členu statutárního orgánu uplatnit podle § 157, § 371 a § 584 ZOK, například jiný člen statutárního orgánu, společník, respektive akcionář nadaný legitimací k uplatnění tohoto práva, dozorčí rada či insolvenční správce [RUBAN, R. In: LAVICKÝ a kol., 2022, op. cit., § 620, marg. č. 20, dále srovnej např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3526/2007, ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 3688/2011, a ze dne 9. 11. 2017, sp. zn. 29 Cdo 2028/2016, nebo usnesení téhož soudu ze dne 3. 5. 2018, sp. zn. 27 Cdo 5881/2017, ze dne 15. 9. 2021, sp. zn. 27 Cdo 2611/2020, a ze dne 22. 2. 2023, sp. zn. 27 Cdo 2452/2022].

⁸¹ § 636 OZ. Počátek objektivní promlčecí lhůty se odvíjí od vzniku škody, který podle německé dogmatiky nastává v okamžiku promlčení vkladové povinnosti (BRINKMANN, 2002, op. cit., s. 857, KOCH, J. In: KOCH, 2023, op. cit., § 54, marg. č. 21, CAHN, SPANNENBERG, 2023, op. cit., § 54, marg. č. 88), zatímco podle české judikatury řešící vznik škody, jež spočívá v promlčení pohledávky, až v den, kdy se vzhledem k okolnostem případu stane nepochybným, že dlužník odmítá dobrovolně plnit, tedy kdy využije svého práva odepřít plnění promlčené povinnosti (viz rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2009, sp. zn. 25 Cdo 948/2007, ze dne 27. 3. 2012, sp. zn. 25 Cdo 129/2010, a ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 25 Cdo 3672/2012, nebo jeho usnesení ze dne 20. 12. 2017, sp. zn. 25 Cdo 5986/2016).

⁸² Srovnej ve vztahu k členům dozorčí rady akciové společnosti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1532/2017.

⁸³ Shodně ŠTENGLOVÁ, I., ŠUK, P. Některé důsledky porušení péče řádného hospodáře (nejen) v judikatuře českých soudů. *Obchodněprávní revue*. 2021, č. 3, s. 153.

Přímý nárok věřitelů právnické osoby proti členům jejího voleného orgánu jakožto ručitelům vychází z předpokladu, že nárok společnosti na náhradu škody vůči členovi jejího voleného orgánu by mohl být užít k uspokojení věřitele v rámci výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávky, což je však poměrně těžkopádný proces.⁸⁴ Ručení tak pouze usnadňuje přístup věřitele ke zdrojům, z nichž by se mohl uspokojit na základě složitějšího postupu exekučního práva. Pokud však společnost sama postrádá vymahatelný nárok na získání hodnot od člena orgánu, pak pohledávka společnosti na náhradu škody za členem orgánu nepředstavuje zdroj, které by věřitel mohl využít ke svému uspokojení v exekuci.⁸⁵ Účelu § 159 odst. 3 OZ potom odpovídá, aby člen orgánu právnické osoby, který je oprávněn právnické osobě odepřít plnění z titulu náhrady škody, mohl odepřít i plnění věřiteli právnické osoby z titulu ručení.⁸⁶

Věřitelé, chránění právem na splacení vkladu, tedy obecně postrádají spolehlivý nárok na náhradu pro případ, že jsou poškozeni neuplatněním tohoto práva ze strany společnosti. Tento úsudek ovšem ztrácí opodstatnění, je-li proti společnosti zahájeno insolvenční řízení a získá-li insolvenční správce možnost uplatnit právo na splacení vkladu ve prospěch majetkové podstaty. Insolvenční správce má totiž povinnost vyvinout veškeré úsilí, které lze po něm spravedlivě požadovat, aby věřitelé byli uspokojeni v co nejvyšší míře.⁸⁷ Má-li dispoziční práva k majetkové podstatě dlužníka, je povinen v její prospěch uplatňovat a vymáhat dlužníkovy pohledávky.⁸⁸ Insolvenční správce přitom odpovídá věřitelům za škodu, kterou jim způsobil porušením povinností při výkonu své funkce⁸⁹ a pro případ odpovědnosti za škodu musí být pojištěn.⁹⁰ Věřitelé jsou tak možností uplatnění nároku na náhradu škody proti insolvenčnímu správci dostatečně efektivně chráněni i pro případ, že právo na splacení vkladu zůstane insolvenčním správcem neuplatněno a případně se v důsledku tohoto postupu promlčí.⁹¹ Garanční funkce vkladové povinnosti bude tedy naplněna, ať již přímo (pokud insolvenční správce

⁸⁴ HOPT, K. J., ROTH, M. In: HIRTE, H., MÜLBERT, P. O., ROTH, M. *Aktiengesetz: Großkommentar. Vierter Band Teilband 2* § 92–94. 5. vyd. Berlin: De Gruyter, 2015, § 93, marg. č. 547–548, KOCH, J. In: KOCH, 2023, op. cit., § 93, marg. č. 170, FLEISCHER, H. In: SPINDLER, STILZ, 2023, op. cit., § 93, marg. č. 356.

⁸⁵ Poddlužníkoví zůstávají zachovány všechny námitky z hmotněprávního vztahu s povinným, včetně námitky promlčení (MACUR, J. *Kurs občanského práva procesního: exekuční právo*. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 128, marg. č. 127, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2012, sp. zn. 20 Cdo 1244/2010).

⁸⁶ To je rovněž v souladu s názorem německé dogmatiky, že právo věřitele akciové společnosti, který není schopen docílit uspokojení z majetku společnosti, na náhradu proti členovi představenstva, vyplývající z § 93 odst. 5 AktG, je závislé na právu společnosti na náhradu škody, a proto se rovněž promlčí, pakliže se promlčelo právo společnosti samotné (HOPT, K. J., ROTH, M. In: HIRTE, MÜLBERT, ROTH, 2015, op. cit., § 93, marg. č. 596). Je však nutno podotknout, že v tamější právní vědě není jednoznačně vyřešena otázka, nakolik věřitelé společnosti uplatňují vlastní nárok limitovaný výší nároku společnosti na náhradu škody, a nakolik jsou toliko procesně legitimováni k uplatnění nároku společnosti za členem představenstva (SPINDLER, G. In: GOETTE, W., HABERSACK, M., KALSS, S. *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz. Band 2*. § 76–117. 6. vyd. München: C. H. Beck, 2023, § 93, marg. č. 331).

⁸⁷ § 36 odst. 1 insolvenčního zákona.

⁸⁸ § 294 odst. 1 insolvenčního zákona.

⁸⁹ § 37 odst. 1 insolvenčního zákona.

⁹⁰ § 23 insolvenčního zákona.

⁹¹ K povinnosti insolvenčního správce nahradit škodu spočívající v promlčení práva, které opomněl včas uplatnit, viz rozsudek BGH ze dne 16. 7. 2015, sp. zn. IX ZR 127/14, NZI 2015, 849, bod 8, shodně SCHOPPEMEYER, H. In: STÜRNER, R., EIDENMÜLLER, H., SCHOPPEMEYER, H. *Münchener Kommentar zur Insolvenzordnung. Band 1*. § 1–79. 4. vyd. München, C. H. Beck, 2019, § 60, marg. č. 18, a THOLE, C. In: SCHMIDT, K. *Insolvenzordnung*. 20. vyd. München: C. H. Beck, 2023, § 60, marg. č. 21.

nesplněnou vkladovou povinnost včas uplatní a vymůže) nebo nepřímo (pakliže insolvenční správce opomene včasné uplatnění práva na splacení vkladu, založí tím nevyhmatelnost dotčeného oprávnění v důsledku marného uplynutí promlčecí lhůty, a bude proto odpovídat za takto vzniklou škodu), aniž by bylo zapotřebí účinky promlčení vytěšňovat.⁹²

5.1 Návrh řešení problému promlčení práva na splacení vkladu společníka

Na základě výše nastíněných východisek lze formulovat následující závěr:

- a) Jestliže společnost není v úpadku, společník by neměl být v možnosti dovolávat se promlčení práva na splacení vkladu omezen (je-li společnost solventní, nemá nesplnění vkladové povinnosti společníkem žádné negativní dopady na její věřitele).
- b) V případě, že společnost v úpadku je, neměli by být její věřitelé vystaveni účinkům promlčení práva na splacení vkladu, které nastalo v důsledku toho, že členové jejího statutárního orgánu opomněli dotčené právo jménem společnosti uplatnit (vůči členům statutárního orgánu nemusí být nárok věřitelů na náhradu škody vyplývající z promlčení vkladové povinnosti účinně vymahatelný).
- c) I když je společnost v úpadku, není důvod, aby vůči věřitelům nenastoupily účinky promlčení vkladové povinnosti, které nastalo proto, že právo na splacení vkladu opomněl dostatečně aktivně vymáhat insolvenční správce (náhrada vůči němu je i s ohledem na jeho povinné pojištění vždy efektivně vymahatelná).⁹³

⁹² Nutno dodat, že potlačení účinků promlčení není zapotřebí ani tam, kde společnost získala zdroje, které jí měly být poskytnuty v rámci plnění vkladové povinnosti, byť je neobdržela od společníka samotného. Tak tomu je, zejména pokud člen statutárního orgánu společností nahradil škodu spočívající v promlčení práva na splacení vkladu. Vyplacení náhrady škody společnosti zajišťuje, že se do majetku společnosti dostal předpokládaný objem prostředků, z nichž se věřitelé mohou v souladu s garanční funkcí základního kapitálu uspokojit. Ochrana věřitelů tedy v daném případě vyloučení práva společníka namítat promlčení vkladové povinnosti při vymáhání do majetkové podstaty nevyžaduje.

⁹³ Nastíněná argumentace by na první pohled mohla být vnímána jako kruhová. Při posuzování, zda lze pohledávku kvalifikovat jako promlčitelnou, pokládám za relevantní to, zdali věřitelé mohou dosáhnout náhrady škody způsobené neuplatněním práva na splacení vkladu. Věřitelům však vznik škody nevyhmatelním zmíněného práva hrozí, pouze pokud tuto pohledávku pokládáme za promlčitelnou. Kdybychom právo na splacení vkladu koncipovali jako nepromlčitelné, nemuseli by se věřitelé domáhat náhrady škody, protože by jim žádná nevznikla. V případě úpadku obchodní společnosti by totiž insolvenční správce mohl splnění vkladové povinnosti na společníku vymoci vždy. Aby bylo vyloučení nedorozumění, je vhodné zde představený argument upřesnit následovně. Institut promlčení chrání určité významné hodnoty (domnělého dlužníka před rizikem důkazní nouze, skutečného dlužníka před nutností vázat zdroje k uspokojení věřitele po nepřiměřeně dlouhou dobu, veřejný zájem na nastolení právního míru a právní jistoty před narušováním historicky vzdálenými spory). Při řešení otázky, zda je namísto promlčení práva na splacení vkladu připustit, či vyloučit, se pak tážeme, zda v pozadí tohoto práva stojí hodnoty, jimž musí naplnění účelů promlčení ustoupit. Pokud nenajdeme důvody, jež by převážily nad hodnotami chráněnými institutem promlčení, musíme se přiklonit k závěru o promlčitelnosti práva na splacení vkladu. Shora nastíněná argumentace nám tedy pouze říká, že tam, kde je uplatnění práva na splacení vkladu v rukou insolvenčního správce, můžeme dát účelu promlčení průchod, jelikož věřitelé budou náležitě chráněni (a smysl vkladové povinnosti tak bude naplněn), i když bude moci společník v případě včasného neuplatnění práva insolvenčním správcem vznést námitku promlčení, a proti hodnotám chráněným institutem promlčení tedy nepůsobí žádné jiné hodnoty dostatečně intenzivně na to, aby si vynucovaly vyloučení promlčitelnosti práva na splacení vkladu. Naopak tam, kde by věřitelé mohli nárok na náhradu újmy uplatňovat toliko vůči členům statutárních orgánů, jejichž insolvenční riziko je nezanedbatelné a kteří nejsou povinni pojistit svou odpovědnost, ochrana účelu práva na splacení vkladu vyžaduje připuštění výjimek ze standardního pojetí účinků promlčení a omezení možnosti dovolávat se promlčení vkladové povinnosti společníkem.

Kombinací těchto úsudků můžeme dospět ke konstrukci, podle níž je právo na splacení vkladu obecně způsobilé promlčení, avšak společník se promlčení tohoto práva nemůže dovolávat, pokud je vůči němu uplatňuje ve prospěch majetkové podstaty obchodní společnosti insolvenční správce, který toto právo vymáhá v přiměřené lhůtě poté, co nabytí oprávnění je uplatnit. Společník by naproti tomu měl znovunabyt právo namítat promlčení – v souladu s obecnou logikou přenosu rizika důkazní nouze na subjekt, který je nejlépe disponován je odvrátit včasným podáním návrhu –, pakliže insolvenční správce právo v přiměřené lhůtě neuplatní.⁹⁴

Ačkoli české právo neobsahuje normu, která by ve vztahu k insolvenčnímu správci po určité ochrannou lhůtu společníku zabráňovala dovolávat se promlčení vkladové povinnosti, lze tuto konstrukci založit na korektivních principech poctivosti⁹⁵ a zákazu zneužití práva,⁹⁶ jimiž je standardně poměřováno i uplatnění námítky promlčení.⁹⁷ Je tedy možné přijmout závěr, že po určitý přiměřený časový úsek ode dne, kdy insolvenční správce nabude právo uplatnit ve prospěch majetkové podstaty pohledávku na splacení vkladu,⁹⁸ bude námítka

⁹⁴ Zčásti podobnou a zčásti odlišnou konstrukci navrhoval v německé dogmatice Schnorr v textu, který vycházel z právního stavu účinného od 1. 1. 2002 do 14. 12. 2004, tedy poté, co byla obecná promlčecí lhůta zkrácena z třicetileté na třiletou, ale před tím, než byla pro právo na splacení vkladu stanovena zvláštní desetiletá promlčecí lhůta, doplněná pravidlem o jejím prodloužení v případě zahájení insolvenčního řízení proti společnosti. Podle Schnorra je zapotřebí odlišit tři fáze existence vkladové povinnosti: 1) fázi před zápisem společnosti do veřejného rejstříku, 2) fázi mezi zápisem společnosti do veřejného rejstříku a zahájením insolvenčního řízení proti ní, 3) fázi po zahájení insolvenčního řízení proti společnosti. V první fázi podle něj žádná obtíž z hlediska systému ochrany základního kapitálu nevzniká, neboť nesplní-li společník vkladovou povinnost v minimální zákonem vyžadované míře, pak tato společnost nevznikne; věřitelé přitom budou chráněni osobní odpovědností zakladatelů za závazky společnosti předběžné (v německém právu viz § 41 AktG a § 11 GmbHG, v českém právu viz § 127 OZ). Naproti tomu ve fázi následující po zápisu do obchodního rejstříku a předcházející insolvenčnímu řízení by promlčení pohledávky na splacení vkladu v jakékoli promlčecí lhůtě bylo v rozporu se zásadou reálného vytvoření základního kapitálu a potřebou ochrany věřitelů společnosti, proto je v tomto úseku nutné dané oprávnění koncipovat jako nepromlčitelné. Po zahájení insolvenčního řízení je pak již vymáhání vkladové povinnosti pod kontrolou insolvenčního správce hájícího zájmy věřitelů. V zájmu ochrany věřitelů tak v této fázi není zapotřebí promlčitelnost práva na splacení vkladu vylučovat, a proto lze přijmout závěr, že od zahájení insolvenčního řízení běží ohledně práva na splacení vkladu obecná promlčecí lhůta (SCHNORR, 2002, op. cit., s. 1269). Schnorrova konstrukce je hodnotově zakotvena v podobných úvahách a představuje nepochybně obhajitelné řešení, oproti pojetí navrhovanému v této stati ovšem omezuje účely chráněné institutem promlčení více, než je nezbytné. Pakliže se totiž společnost nikdy neocitne v úpadku, nebudou věřitelé nesplněním (a promlčením) vkladové povinnosti nijak dotčeni. Pak není důvod ve vztahu mezi společností a společníkem, která je v prodlení se splněním vkladové povinnosti, potlačovat účinek promlčení.

⁹⁵ § 6 OZ.

⁹⁶ § 8 OZ.

⁹⁷ K rozporu námítky promlčení s principem poctivosti a zákazem zneužití práva viz např. TÉGL, P., WEINHOLD, D. In: MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, § 419–654 a související společná a přechodná ustanovení*. Praha: Leges, 2014, § 610, marg. č. 15–19, a BODEČKOVÁ, J. In: PETROV, VÝTIŠK, BERAN a kol., 2023, op. cit., § 610, marg. č. 10–14. Těž v německé doktríně byl v období po zkrácení obecné promlčecí lhůty na tři roky a před zavedením speciální desetileté promlčecí lhůty pro právo na splacení vkladu formulován návrh, že by vznesení námítky promlčecí vkladové povinnosti ze strany společníka mohlo být po určitý časový úsek zásadně vnímáno jako nemravné [ETTINGER, REIFF, 2004, op. cit., s. 264].

⁹⁸ Tedy patrně ode dne, kdy na něj přešla dispoziční oprávnění k majetkové podstatě, zahrnující též právo vymáhat pohledávky dlužníka. Ohledně aktivní legitimace k uplatňování pohledávek jako součásti dispozičních práv k majetkové podstatě viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2022, sen. zn. 29 NSČR 25/2022.

promlčení vkladové povinnosti vznesená společníkem kvalifikována jako nepoctivé či zneužívající jednání.⁹⁹

Za přiměřenou délku lhůty, kterou je namístě poskytnout insolvenčnímu správci k dodatečnému uplatnění práva na splacení vkladu ve prospěch majetkové podstaty společnosti, je možné považovat 6 měsíců. To odpovídá nejenom volné inspiraci v německém právním řádu, ale též vlastnímu hodnotovému úsudku českého zákonodárce, jenž v případě odpadnutí překážky působící stavění běhu promlčecí lhůty, předepisuje její prodloužení tak, aby neskončila dříve než 6 měsíců ode dne, kdy začala znovu běžet.¹⁰⁰ Právě tento časový úsek tedy zjevně pokládá za adekvátní pro uplatnění práva někým, kdo tak dříve nemohl učinit.¹⁰¹

5.2 Korekce pomocí dotváření pravidel o dělení důkazního břemene

Ve sporu o splnění vkladové povinnosti vyvolaném insolvenčním správcem jednajícím ve prospěch majetkové podstaty by v souladu se základním pravidlem dělení důkazního břemene měl insolvenční správce nést důkazní břemeno o tom, že společníku vznikla vkladová

⁹⁹ Recenzent této stati výstižně poukázal na skutečnost, že hodnotově srovnatelná situace může nastat rovněž v případě, že má společnost pouze jednoho (aktivního) věřitele, avšak není schopna jej uspokojit vzhledem k nedostatku majetku. Pro tyto situace by bylo možné dotvořit konstrukci, podle níž se společník nemůže dovolávat promlčení práva na splacení vkladu, pokud je vůči němu uplatňováno v přiměřené lhůtě poté, co byly výkon rozhodnutí nebo exekuce vedené proti společnosti jejím věřitelem zastaveny pro bezvyslednost podle § 268 odst. 1 písm. e) OSŘ. Oproti základní koncepci, jež je v předloženém článku navrhována pro případ insolvence společnosti, však toto řešení neposkytuje věřitelům zcela spolehlivou ochranu, neboť zde není subjekt plnící úlohu insolvenčního správce, který by byl povinen hájit zájmy věřitele, a to i vymáháním práva na splacení vkladu, a jehož insolvenční riziko by bylo povinně pojištěno. Obnovení vymahatelnosti pohledávky v případě bezúspěšného výkonu rozhodnutí tak posiluje postavení jediného věřitele společnosti pouze tím, že nevymáhání pohledávky může založit nový nárok na náhradu škody společnosti proti členům jejího statutárního orgánu, a tedy případně rovněž nový ručitelský závazek ve smyslu § 159 odst. 3 OZ. Insolvenční riziko členů statutárního orgánu v této variantě nelze pro věřitele společnosti eliminovat; to je nicméně důsledek obecné odlišnosti mezi postavením věřitelů společnosti v insolvenčním řízení a mimo ně. Naznačený rozdíl tedy není specifický pro mnou navržené řešení problému promlčení práva na splacení vkladu a nelze jej ani v jeho rámci vyrovnat.

¹⁰⁰ Viz § 652 OZ, ale též § 643 OZ a nepřímě rovněž § 651 OZ.

¹⁰¹ Zde nastíněné řešení problému promlčení práva na splacení vkladu je aplikovatelné tam, kde je úpadek společnosti řešen konkurzem, neboť právě v této situaci dispoziční práva k majetkové podstatě nabývá insolvenční správce [§ 229 odst. 3 písm. c) IZ]. Naproti tomu, je-li úpadek společnosti řešen reorganizací, zůstává podle českého práva osobou s dispozičními právy dlužník [§ 229 odst. 3 písm. d) IZ]. I pro tento případ by bylo možné dovodit obnovení vymahatelnosti promlčené pohledávky na splacení vkladu dočasným potlačením práva společníka namítat promlčení. Myslitelná je nicméně argumentace, dle níž tato konstrukce není pro ochranu věřitelů plně postačující (poněvadž by danou pohledávku neuplatňoval ve prospěch majetkové podstaty insolvenční správce, jehož odpovědnost za škodu je povinně pojištěna; viz podobně v poznámce č. 99), avšak především není z posuzovaného hlediska nezbytná. Zatímco konkurs totiž směřuje k uspokojení dlužnických věřitelů zpeněžením jeho aktiv (§ 244 IZ), reorganizace zpravidla předpokládá zachování chodu dlužnickova podnikání schopného generovat výnos k postupnému uspokojování věřitelů. Jelikož se zdrojem uspokojení věřitelů mají stát výsledky pokračujícího podnikání dlužníka podle věřitelů přijatého a insolvenčním soudem schváleného reorganizačního plánu (srovnej § 316 IZ), nevyžaduje ochrana věřitelů v reorganizaci, aby pro daný případ zůstala zajištěna možnost uplatnit ve prospěch majetkové podstaty pohledávku na splacení vkladu tím, že bude vyloučeno právo společníka dovolávat se promlčení dané pohledávky, jako je tomu podle zde navrženého pojetí v případě konkursu, kde se věřitelé uspokojují zpeněžením majetkové podstaty, a jsou tak odkázáni na zdroje, které má dlužník k dispozici, nebo je schopen získat od svých dlužníků. Nastíněné argumentační linii však lze – jak činí jeden z recenzentů předmětného textu – racionálně oponovat tím, že hodnota závodu insolvenčního dlužníka se i v reorganizaci odvíjí od vymahatelnosti jeho pohledávek vůči třetím osobám.

povinnost (tedy o skutkových předpokladech normy zakládající právo, jež uplatňuje), zatímco splnění vkladové povinnosti coby okolnost působící zánik insolvenčním správcem vzneseného práva by měl tvrdit a prokazovat společník (jelikož se jedná o skutkový předpoklad protinormy, jíž se dovolává).¹⁰²

Je přitom nutné připustit, že v případě přijetí zde představené konstrukce může být právo na splacení vkladu proti společníkovi insolvenčním správcem společnosti, jež se ocitla v úpadku, úspěšně uplatněno se skutečně velkým časovým odstupem (například po desítkách let od vzniku společnosti). Na fakt, že s velkým časovým odstupem může být pro dlužníka velmi obtížné prokázat okolnosti, které mu prospívají a ohledně nichž nese důkazní břemeno, jako je zánik uplatňovaného práva splněním či jiným způsobem, za normálních okolností reaguje právě institut promlčení, jenž dlužníka opravňuje po uplynutí stanoveného množství času odmítnout věřiteli plnit bez ohledu na to, zda tvrzená povinnost dosud objektivně existuje, nebo nikoli. Řešení prezentované v tomto textu společníku nicméně v některých případech znemožňuje, aby se uplatnění práva na splacení vkladu námitkou promlčení ubránil.

Na situace, kdy časový odstup a z něj vyplývající hrozba důkazní nejistoty ohledně okolností prospívajících dlužníkovi dosahují takového stupně, že se to vůči společníku, zbavenému námitky promlčení, jeví nespravedlivé, neboť po něm nelze rozumně požadovat, aby uchovával doklady o splnění vkladové povinnosti po natolik dlouhou dobu, lze však dostatečně reagovat modifikací pravidel o dělení důkazního břemene cestou soudcovského dotváření procesního práva. Judikatura Nejvyššího soudu takto formulovala tezi, dle níž není-li zde důvod k pochybnostem, spočívá při dokazování rozhodných okolností, které se odehrály v době dávno minulé (překračující obvyklé skartační lhůty), důkazní břemeno na tom, kdo tvrdí, že se události odehrály jiným způsobem, než je pravidelný či obvyklý.^{103,104}

¹⁰² Srovnej rozsudek BGH ze dne 22. 6. 1992, sp. zn. II ZR 30/91, NJW 1992, 2698, a HENKEL, A. Die Rechtsprechung zum Nachweis der Einzahlung der Stammeinlage in der Insolvenz der GmbH. *Neue Zeitschrift für Insolvenz- und Sanierungsrecht*. 2005, č. 12, s. 649. K základnímu pravidlu dělení důkazního břemene a odlišení normy zakládající právo od protinorem působících zánik práva nebo bránících jeho vzniku či prosaditelnosti viz LAVICKÝ, P. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017, s. 138–215, a dále též např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2051/2022.

¹⁰³ Rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1400/2004, či ze dne 17. 12. 2019, sp. zn. 26 Cdo 3279/2019, nebo jeho usnesení ze dne 3. 5. 2022, sp. zn. 26 Cdo 1032/2022, a ze dne 18. 5. 2022, sp. zn. 30 Cdo 848/2022.

¹⁰⁴ Tato teze je typovou výjimkou ze základního pravidla o dělení důkazního břemene. Skutková domněnka obvyklého průběhu událostí, jež by se uplatnila v rámci volného hodnocení důkazů a byla by bez vlivu na rozložení důkazního břemene, je zde povýšena na vyvrátitelnou domněnku právní, jež přenáší důkazní břemeno na toho, kdo tvrdí, že rozhodný děj probíhal jiným než pravidelným způsobem (LAVICKÝ, 2017, op. cit., s. 228–229). Pak je ovšem poněkud problematické, že rozhodovací praxe vyžaduje jako podmínku uplatnění této domněnky absenci pochybností o obvyklém průběhu zmiňované události, jelikož to znamená, že straně zatížené důkazním břemenem o neobvyklém běhu rozhodných událostí postačuje vyvolat pochybnosti, že se rozhodný děj odehrál běžným způsobem, tj. snížit přesvědčení soudu pod úroveň praktické jistoty, a nemusí podat důkaz opaku, tedy o tom, že rozhodný děj probíhal jinak, než je obvyklé. Tím je význam předmětné domněnky velmi relativizován, neboť samotným vyvoláním pochybností o standardním průběhu rozhodného děje by se rozložení důkazního břemene vracelo do základního nastavení, v němž musí dlužník prokazovat okolnosti působící zánik práva nebo bránící jeho vzniku. Domnívám se, že by bylo vhodné tento prvek ze skutkové báze předmětné, judikatorně dotvořené, domněnky vypustit a tam, kde je s ohledem na uplynutí velmi velkého množství času vysoce obtížné objasnění skutkového děje, jednoduše vyvrátitelné presumovat, že se věci odehrály obvyklým způsobem.

Ve sporu o splacení vkladu společníka můžeme vycházet z toho, že obvyklým během události je řádné splnění vkladové povinnosti. Bude-li proto insolvenční správce ve prospěch majetkové podstaty uplatňovat právo na splacení vkladu s velkým časovým odstupem od data jeho splatnosti, bude na něm spočívat důkazní břemeno nejen ohledně toho, že společník vkladovou povinnost měl (jak plyne ze základního pravidla o dělení důkazního břemene), ale též o tom, že vkladová povinnost nebyla splněna ani nezanikla jiným způsobem (což by jinak musel prokazovat společník). Za velký časový odstup, který vede k aktivaci právní domněnky obvyklého (pravidelného) průběhu rozhodných událostí, lze obecně pokládat 10 let od konce roku, v němž se právo na splacení vkladu stalo splatným, tedy dobu, po níž musejí účetní jednotky uchovávat účetní závěrky a výroční zprávy.¹⁰⁵

5.3 Nedostatečnost tříleté promlčecí lhůty pro ochranu věřitelů

Výše jsem se pokusil obhájit názor, že ačkoli je právo na splacení vkladu obecně způsobilé k promlčení, v případě úpadku společnosti by společníku měla být upřena možnost dovolávat se promlčení tohoto práva, uplatňuje-li je ve prospěch majetkové podstaty insolvenční správce v přiměřené lhůtě poté, co získal možnost předmětné oprávnění vymáhat. Německého zákonodárce ovšem srovnatelné úvahy (zejména ohled na ochranu věřitelů společnosti) vedly primárně k tomu, že pro právo na splacení vkladu stanovil speciální 10letou objektivní promlčecí lhůtu, již toliko doplnil o pravidlo prodlužující běh dosud neuplynulé promlčecí lhůty v případě zahájení insolvenčního řízení proti společnosti. Obecnou tříletou promlčecí lhůtu se subjektivně určeným počátkem¹⁰⁶ pro zmiňované právo pokládal za neadekvátní.¹⁰⁷

S charakteristickou precizností se pak v důvodové zprávě k zákonu, jímž byla do § 54 odst. 4 AktG, § 19 odst. 6 GmbHG a § 22 odst. 6 GenG zakotvena speciální promlčecí lhůta, vysvětluje, že promlčecí lhůta v délce 10 let byla zvolena proto, že právě po 10 let mají podnikatelé povinnost uchovávat obchodní knihy a další dokumentaci podle obchodního zákoníku¹⁰⁸ a daňového řádu.¹⁰⁹ Příkladnějším po dobu 10 let tak i společníci mohou očekávat, že budou nuceni předložit relevantní doklady a lze po nich požadovat, aby se pro případ sporu o plnění, která poskytli společnosti, důkazně zajistili proti „zatemňující moci času“ uchováním potřebných dokumentů. Pro desetiletou promlčecí lhůtu pak podle důvodové zprávy hovoří též právně-sociologické výzkumy ohledně sklonu podniků k úpadku v závislosti na stáří a zvolené právní formě: společnosti jsou nejvíce náchylné k úpadku do 3–5 let po svém vzniku a více než polovina insolventních podniků je mladších 8 let. Právě v tomto období je nejvyšší potřeba investic do společnosti a je rovněž nejpravděpodobnější, že se věřitelé společnosti budou muset z hlediska svého uspokojení spoléhat na vklady společníků.¹¹⁰

¹⁰⁵ § 31 odst. 2 písm. a) zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁶ § 195 a § 199 BGB ve znění od 1. 1. 2002.

¹⁰⁷ Srovnej např. CAHN, SPANNENBERG, 2023, op. cit., § 54, marg. č. 82.

¹⁰⁸ § 257 odst. 4 HGB.

¹⁰⁹ § 147 odst. 3 *Abgabenordnung*.

¹¹⁰ DEUTSCHER BUNDESTAG. *Entwurf eines Gesetzes zur Anpassung von Verjährungsvorschriften an das Gesetz zur Modernisierung des Schuldrechts*. 24. 8. 2004, Drucksache 15/3653, s. 20.

I v kontextu českého práva vnímám stanovení odpovídající délky promlčecí lhůty jako právněpolitické rozhodnutí zákonodárce. Mám za to, že ani ve výše nastíněných argumentech nelze najít dostatečně přesvědčivé hodnotové zdůvodnění pro tak neobvyklý krok, jakým by bylo soudcovské dotvoření pravidla o délce promlčecí lhůty pro právo na splacení vkladu. Především se však domnívám, že při přijetí koncepce navrhované v tomto textu taková úprava délky promlčecí lhůty u daného práva není zapotřebí, a to ani kdyby měla být provedena aktem zákonodárce. Pro ochranu věřitelů společnosti je totiž délka promlčecí lhůty u práva na splacení vkladu podružná. Pokud se společnost nikdy neocitne v úpadku a bude mít dostatek zdrojů pro uspokojení svých věřitelů, bude pro ně, jak bylo uvedeno výše, nevymáhání i případné promlčení práva na splacení vkladu bezvýznamné. Naopak bude-li společnost v úpadku, může být jakkoli dlouhá promlčecí lhůta příliš krátká. K ochraně věřitelů je tak nezbytné zajištění možnosti insolvenčního správce s úspěchem uplatnit proti společníku po určitý časový úsek i promlčené právo na splacení vkladu. Toto opatření je však zároveň coby nástroj ochrany věřitelů společnosti postačující, a při jeho přijetí tedy není zapotřebí, aby byla promlčecí lhůta prodlužována.¹¹¹

5.4 Účinky pravomocného rozhodnutí vůči insolvenčnímu správci

Výše nastíněné řešení problému promlčení práva na splacení vkladu usiluje o poskytnutí ochrany věřitelům společnosti tím, že společníka po určitý úsek zbavuje práva dovolávat se promlčení vkladové povinnosti, je-li vůči němu toto právo uplatňováno expeditivně postupujícím insolvenčním správcem. Ve všech ostatních případech, tedy zejména uplatňují-li právo na splacení vkladu jménem společnosti členové jejích orgánů, námitku promlčení společníku zachovává. Zranitelné místo představené koncepcí by mohlo vyplývat ze závaznosti a nezměnitelnosti civilních soudních rozhodnutí coby účinků jejich právní moci.¹¹²

Judikatura totiž obecně dovozuje, že tam, kde tomu nebrání příslušné ustanovení insolvenčního zákona nebo jiného právního předpisu, zavazuje výsledek sporů, jež byly vůči dlužníku pravomocně skončeny před zahájením insolvenčního řízení, zásadně i insolvenčního

¹¹¹ V německé dogmatice se lze setkat ještě s jedním důvodem, pro který bylo použití tříleté lhůty na právo na splacení vkladu podle právní úpravy účinné do 14. 12. 2004 shledáváno neuspokojivým, a tím byla bezdůvodná odlišnost mezi podřízením tohoto práva tříleté promlčecí lhůtě a stanovením speciální pětileté promlčecí lhůty pro právo společnosti na vyrovnání rozdílu mezi skutečnou hodnotou nepeněžitého vkladu a nominální hodnotou podílu, který jím byl založen (§ 9 GmbHG, pro akciovou společnost viz rozsudek BGH ze dne 6. 12. 2011, sp. zn. II ZR 149/10, NZG 2012, 69), a pro právo společnosti na vrácení plnění vyplacených neoprávněně společníkům (§ 31 GmbHG, § 62 AktG) (SCHWANDTNER, 2022, op. cit., § 19, marg. č. 372, SERVATIUS, W. In: NOACK, SERVATIUS, 2022, op. cit., § 19, marg. č. 85). Od 15. 12. 2004 jsou v německém právu pro všechna tato práva zakotveny promlčecí lhůty v délce 10 let. Česká právní úprava ovšem pro tato oprávnění zvláštní promlčecí lhůty nepředvídá, proto na ně shodně dopadá promlčecí lhůta obecná (§ 619, § 629 OZ), a nevystává zde tudíž žádné riziko hodnotového rozporu, který by bylo nutné řešit soudcovským dotvořením pravidla o délce promlčecí lhůty.

¹¹² § 159a OSŘ. K účinkům právní moci soudních rozhodnutí viz DVOŘÁK, B. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí: procesní studie*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 52–73, a DVOŘÁK, B. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 770–773.

správce, na kterého přešlo prohlášením konkursu na majetek dlužníka právo nakládat s majetkovou podstatou.¹¹³ Také v německém právu panuje shoda na tom, že účinky pravomocného rozhodnutí v řízení, jehož účastníkem byl insolvenční správce, se rozšiřují též na dlužníka, jelikož je insolvenční správce nositelem procesní legitimace, kterou má vykonávat též v dlužníkově zájmu.¹¹⁴ V opačném směru však poměr procesní legitimace mezi dlužníkem a insolvenčním správcem dán není. Je pak nejisté, zda lze na insolvenčního správce analogicky aplikovat pravidlo o rozšíření účinků právní moci na právního nástupce procesní strany.¹¹⁵ Judikatura Spolkového soudního dvora v odlišných souvislostech (nikoli při řešení otázky závaznosti rozhodnutí vydaného proti dlužníkovi) konstatovala, že insolvenční správce právním nástupcem dlužníka není.¹¹⁶ V literatuře však spíše převažuje názor, že strany procesně legitimované z titulu svého úřadu (*Parteien kraft Amtes*), mezi něž se řadí též insolvenční správci,¹¹⁷ jsou právním nástupcům postaveny naroveň, a jsou proto vázány rozsudky vydanými proti nositeli práva.¹¹⁸

Z právě uvedených tezí by vyplývalo, že pokud se právo na splacení vkladu promlčelo a společnost je následně uplatnila proti společníku, který se ubránil námitkou promlčení, a docílil tak zamítnutí žaloby, bude pravomocné rozhodnutí o této žalobě závazné nejen pro společnost samotnou, ale v případě jejího úpadku též pro insolvenčního správce. Tím by však byl pro podobné situace popřen ochranný účinek zde navrhované konstrukce, aniž by pro to byl dán věcný důvod: věřitelé společnosti, jejíž zástupci otáleli s uplatněním práva v průběhu promlčecí lhůty a následně dané právo bezúspěšně uplatnili, nejsou hodni ochrany o nic méně než věřitelé společnosti, jejíž jménem právo na splacení vkladu nikdy uplatněno nebylo. Proto se domnívám, že akceptujeme-li zde navrhované pojetí modifikace účinků promlčení ve vztahu k právu na splacení vkladu, měli bychom rovněž připustit, že insolvenční správce nebude vázán rozhodnutím, jímž byla toliko v důsledku promlčení vkladové povinnosti (nikoli z jiného důvodu) zamítnuta žaloba, kterou bylo právo na splacení

¹¹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2016, sen. zn. 29 ICdo 11/2014, nebo jeho rozsudek ze dne 30. 11. 2022, sp. zn. 29 Cdo 3039/2021. Viz též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2009, sp. zn. 29 Cdo 124/2008.

¹¹⁴ Usnesení *Oberlandesgericht Celle* ze dne 26. 8. 1987, sp. zn. 8 W 491/87, NJW-RR 1988, 447, GOTTWALD, P. In: KRÜGER, W., RAUSCHER, T. *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung, Band 1*. 6. vyd. München: C. H. Beck, 2020, marg. č. 54, SAENGER, I. In: SAENGER, I. *Zivilprozessordnung, Buch 2*. Baden-Baden: Nomos, 2021, § 325, marg. č. 27.

¹¹⁵ § 325 odst. 1 *Zivilprozessordnung*.

¹¹⁶ Usnesení BGH ze dne 20. 11. 2018, sp. zn. II ZB 22/17, NJW 2019, 517, GEHLE, B. In: ANDERS, M., GEHLE, B. *Zivilprozessordnung, Band 1*. 81. vyd. München: C. H. Beck, 2023, § 325, marg. č. 28.

¹¹⁷ FISCHER, F. O. In: MUSIELAK, H.-J., VOIT, W. *Zivilprozessordnung, Kommentar*. 20. vyd. München: Franz Vahlen, 2023, § 116, marg. č. 3.

¹¹⁸ SAENGER, I. In: SAENGER, 2021, op. cit., § 325, marg. č. 13, GOTTWALD, P. In: KRÜGER, RAUSCHER, 2020, op. cit., § 325, marg. č. 55, GRUBER, U. P. In: VORWERK, V., WOLF, C. *BeckOK ZPO*. 48. vyd. München: C. H. Beck, 2023, § 325, marg. č. 38 a 38.1. Baumert smíruje stanovisko BGH, že insolvenční správce není právním nástupcem dlužníka, s tezí, že je insolvenční správce vázán pravomocnými rozhodnutími vyneseny proti dlužníkovi, pomocí „teorie stop“ (*Fußstapfentheorie*), podle něhož insolvenční správce pokračuje v dlužníkových stopách a je zásadně vázán stavem, který byl nastolen dlužníkovými dosavadními kroky (BAUMERT, A. J. BGH: *Insolvenzschuldner ist kein Rechtsvorgänger des Insolvenzveralters bez* § 385 Abs. 1 Nr. 4 ZPO. *Fachdienst Insolvenzrecht*. 2019, č. 3, dokument 413714).

vkladu uplatněno mimo insolvenční řízení. Prolomení některých účinků pravomocného soudního rozhodnutí ostatně není insolvenčnímu právu cizí, neboť se například připouští, aby insolvenční správce popřel i pohledávku pravomocně přisouzenou soudem, byť toliko na základě skutečností neuplatněných v řízení dlužníkem.¹¹⁹

K vyloučení negativního dopadu zamítavého rozhodnutí, jež bylo dříve vydáno ve sporu o splnění vkladové povinnosti mezi společností a společníkem, na insolvenčního správce ostatně není zapotřebí dotvářet právní úpravu konstruováním speciální výjimky z účinků pravomocného rozhodnutí. Je totiž možné argumentovat, že uplatňuje-li právo na splacení vkladu insolvenční správce v přiměřené lhůtě poté, co nabyl dispoziční práva k majetkové podstatě, opírá svůj nárok o změněný skutkový stav, neboť na rozdíl od společnosti samotné může předestřít novou skutkovou okolnost – zahájení insolvenčního řízení a zjištění úpadku společnosti –, která činí námitku promlčení vkladové povinnosti ze strany společníka nepoctivou. Jeho žaloba na splnění vkladové povinnosti se tedy opírá o odlišný skutkový základ než žaloba společnosti samotné a právní moc rozhodnutí, již byla zamítnuta žaloba podaná dříve jménem společnosti, tomuto opětovnému projednání nestojí na překážku.¹²⁰

5.5 Vliv promlčení vkladové povinnosti na zákonné ručení společníka

Samostatnou otázkou je, zda by společníku měla být dána možnost namítat promlčení vkladové povinnosti vůči věřitelům společnosti s ručením omezením, kteří se na společníku domáhají plnění z titulu ručení do výše nesplaceného vkladu podle stavu zapsaného v obchodním rejstříku.¹²¹ Vzhledem k tomu, že je zápis údaje o rozsahu splnění vkladové povinnosti ve vztahu k ručení společníků za dluhy společnosti konstitutivní,¹²² mělo by ručení společníka za dluhy společnosti s ručením omezeným zůstat promlčením vkladové povinnosti nedotčeno. Je-li totiž společník společnosti s ručením omezeným, u níž není v obchodním rejstříku zapsáno plné splacení vkladů, zavázán plnit z titulu ručení, přestože již byla vkladová povinnost objektivně splněna (a tudíž neexistuje), měl by tím spíše zůstat věřitelům zavázán jako ručitel, pokud se vkladová povinnost pouze promlčela (a tedy stále existuje, byť v naturalizované podobě).

Ke stejnému závěru vedou hodnotové úvahy o rozložení rizika důkazní nouze, jež stojí v základu institutu promlčení. Věřitel má plně ve své dispozici možnost uplatnit právo z titulu ručení. Toto právo se tudíž stejně jako jeho pohledávka vůči společnosti promlčuje a společník se jako ručitel společnosti může dovolávat jak promlčení pohledávky věřitele

¹¹⁹ § 199 odst. 2 IZ.

¹²⁰ Ke vztahu nových skutkových okolností a účinků právní moci viz DVORÁK, B. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí: procesní studie*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 126–132, GRUBER, U. P. In: VORWERK, WOLF, 2023, op. cit., § 322, marg. č. 31–32, a MUSIELAK, H.-J. In: MUSIELAK, VOIT, 2023, op. cit., § 322, marg. č. 28–29. Srovnej též rozsudek BGH ze dne 2. 3. 2000, sp. zn. IX ZR 285/99, NJW 2000, 2022.

¹²¹ § 132 odst. 1 ZOK.

¹²² POKORNÁ, J. In: LASÁK, DĚDIČ, POKORNÁ, ČÁP a kol., 2021, op. cit., s. 782–783, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2019, sp. zn. 27 Cdo 5507/2017.

za společností, tak promlčení ručitelského závazku.¹²³ Věřitel společnosti však mimo insolvenční řízení nemůže nijak ovlivnit, zda bude právo na splacení vkladu uplatněno a promlčení vkladové povinnosti odvráceno.

Naproti tomu společník je schopen, pokud svou vkladovou povinnost již ve skutečnosti splnil, bez obtíží (přínejmenším za použití § 11 odst. 3 ZVR) docílit zápisu této skutečnosti do obchodního rejstříku, a tím svoje postavení ručitele eliminovat, respektive – s ohledem na solidární povahu ručení podle § 132 odst. 1 ZOK – snížit. Společník společnosti s ručením omezeným je tak v porovnání s věřitelem této společnosti v jejich vzájemném vztahu lepším nositelem rizika důkazní nejistoty ohledně splacení vkladové povinnosti a trvající existence ručení, neboť má na rozdíl od věřitele účinné prostředky k jejímu odvrácení. I ve světle toho, že je primárním smyslem vkladové povinnosti garantovat zvýšenou možnost uspokojení věřitelů společnosti, je proto namístě, aby riziko důkazní nouze ohledně splnění vkladové povinnosti nesl společník, což znamená, že by mu mělo být znemožněno dovolávat se promlčení vkladové povinnosti vůči věřiteli, který proti němu uplatňuje právo z titulu ručení.¹²⁴

6 Promlčení práva na splacení vkladu a zákaz zproštění vkladové povinnosti

Argumentace nastíněná v předešlých dvou kapitolách si kladla za cíl obhajobu závěru, že z hodnotového (teleologického) hlediska lze akceptovat zásadní promlčitelnost práva na splacení vkladu společníka. I když se však s daným úsudkem ztotožníme, musíme se ještě vypořádat s protiargumentem, že je promlčení tohoto oprávnění *de lege lata* implicitně vyloučeno normou, jež zakazuje, aby byl společník kapitálové obchodní společnosti zproštěn své vkladové povinnosti.¹²⁵ Jde o transpozici pravidla (dopadajícího toliko na akciové společnosti), jež bylo zakotveno v čl. 12 směrnice Rady Evropských společenství 77/91/EHS, posléze bylo převzato do čl. 14 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/30/EU a v současnosti je zavedeno v čl. 53 kodifikační směrnice Evropského parlamentu a Rady 2017/1132.¹²⁶ Smyslem zmiňované normy je zajistit efektivní (reálnou) tvorbu základního kapitálu, a chránit tak především věřitele společnosti, ale též její současné a budoucí

¹²³ Byť promlčení vlastní povinnosti ručitele je možné spíše teoreticky, neboť právo věřitele vůči ručiteli se podle § 2025 odst. 1 OZ nepromlčí dříve než právo věřitele proti dlužníku, a jakmile se promlčí právo věřitele vůči dlužníku, může se ručitel podle § 2023 odst. 1 OZ ubránit námitkou promlčení hlavního dluhu [srovnej POROD, J. In: PĚTROV, VÝTISK, BERAN a kol., 2023, op. cit., § 2025, marg. č. 2–5].

¹²⁴ Též německá doktrína dovozuje, že komanditista, ručící podle § 171 odst. 1 HGB věřitelům komanditní společnosti do výše svého nesplaceného vkladu, se nemůže vůči věřitelům společnosti uplatňujícím nárok z titulu ručení úspěšně bránit námitkou promlčení vkladové povinnosti (SCHMIDT, K. In: SCHMIDT, K. *Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch. Band 2. § 105–229*. 5. vyd. München: C. H. Beck, 2022, § 172, marg. č. 20.

¹²⁵ § 150 odst. 2 a § 344 odst. 2 ZOK.

¹²⁶ Předobraz těchto ustanovení lze nalézt již ve starších ustanoveních německého právního řádu, konkrétně v § 221 HGB ve znění účinném od 1. 1. 1900 do 1. 10. 1937 a v § 60 původního znění akciového zákona z roku 1937, respektive v § 66 nynějšího znění akciového zákona. Obsah směrnice Rady Evropských společenství 77/91/EHS byl německým akciovým právem silně ovlivněn (srovnej TAUBER, D. *Evropská pravidla o rozdělení zisku nebo jiných vlastních zdrojů v kontextu českého práva obchodních korporací*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2023, marg. č. 27. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/bc90q/>).

společníky a konečně i společnost samotnou před obcházením systému zachování základního kapitálu, které by bylo možné, kdyby mohli být společníci vkladové povinnosti, kterou převzali, jednoduše zbaveni.¹²⁷

Německá dogmatika se shoduje na tom, že zákaz zproštění akcionářů povinnosti ke splacení emisního kurzu, vyplývající z § 66 odst. 1 AktG,¹²⁸ nebrání promlčení odpovídajícího práva společnosti, byť tento závěr argumentačně podepírá spíše stroze.^{129,130} Lze se setkat s poukazy na to, že promlčení není vázáno na právní jednání společnosti, ale na pouhé zdržení se (*bloßes Unterlassen*) uplatnění práva,¹³¹ respektive prostou nečinností (*schlichter Untätigkeit*),¹³² a že se vymahatelnost práva na splacení vkladu zhoršuje silou zákona (*Kraft Gesetzes*).¹³³

Bylo by možné argumentovat, že jakkoli právní úprava zakazuje společnosti, aby se pohledávky na splacení vkladu vzdala, jde stále o soukromé subjektivní právo, jež společnost striktně vzato nemá povinnost vymáhat soudní cestou. Není porušením zákazu zproštění vkladové povinnosti, pakliže společnost v průběhu celé svojí existence právo na splacení vkladu proti společníku nikdy neuplatní. Tím spíše by nemělo být porušením téhož zákazu, pokud dotčená pohledávka není uplatněna po tři roky obecné promlčecí lhůty, přestože v důsledku této nečinnosti – s ohledem na jiné právem chráněné zájmy, včetně veřejného zájmu na nastolení právního míru – pohledávka pozbude kvalitu mocenské vymahatelnosti.¹³⁴

¹²⁷ BAYER, W. In: GOETTE, HABERSACK, KALSS, 2019, op. cit., § 66, marg. č. 3, GRIGOLEIT, RACHLITZ, 2023, op. cit., § 66, marg. č. 1, BROSIUS, J. P. In: KINDLER, P., LIEDER, J. *European Corporate Law: Article-by-Article Commentary*. Baden-Baden: Nomos/Oxford: Hart Publishing, 2021, čl. 53, marg. č. 2, DOI: <https://doi.org/10.5771/9783845279909>. PAEFGEN, W. G. In: HENSSLER, STROHN, 2021, op. cit., § 66, marg. č. 1, KOCH, J. In: KOCH, 2023, op. cit., § 66, marg. č. 1, CAHN, A. In: SPINDLER, STILZ, 2023, op. cit., § 66, marg. č. 3.

¹²⁸ Tomuto zákazu koresponduje zákaz prominutí vkladové povinnosti u společností s ručením omezeným (§ 19 odst. 2 GmbHG) a u družstev (§ 22 odst. 4 GenG).

¹²⁹ BAYER, W. In: GOETTE, HABERSACK, KALSS, 2019, op. cit., § 66, marg. č. 38.

¹³⁰ Za současného právního stavu by v německém právním řádu byl stěžejní jakýkoli jiný právní závěr, neboť zakotvením speciálních promlčecích lhůt pro právo na splacení vkladu tamější zákonodárce učinil jednoznačné rozhodnutí ve prospěch promlčitelnosti dotčeného oprávnění, jež by bylo popřeno, kdyby bylo promlčení tohoto práva považováno za nedovolené osvobození od vkladové povinnosti ve smyslu § 66 AktG (jak si všímá BAYER, W., SCHOLZ, P. *Organhaftung wegen Nichtdurchsetzung von Ansprüchen der Gesellschaft*. *Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht*. 2019, s. 201, 204). Je však nutno zdůraznit, že závěr o slučitelnosti záповědi zproštění společníků s promlčitelností práva na splacení vkladu se v německém právu dovozoval ještě před tím, než byla do § 54 AktG, § 19 GmbHG a § 22 GenG vložena zvláštní pravidla o promlčecích lhůtách (viz např. BAYER, W. In: KROPFF, B., SEMLER, J. *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz*. Band 2. § 53a–75. 2. vyd. München: C. H. Beck/Franz Vahlen, 2003, § 66, marg. č. 28).

¹³¹ GEHRLEIN, M., STEFFEK, F., NOTZ, R. L. In: HIRTE, MÜLBERT, ROTH, 2022, op. cit., § 66, marg. č. 41.

¹³² CAHN, A. In: HIRTE, MÜLBERT, ROTH, 2022, op. cit., § 66, marg. č. 21.

¹³³ KOCH, J. In: KOCH, 2023, op. cit., § 66, marg. č. 3.

¹³⁴ Schnorr v době předcházející zavedení speciální promlčení lhůty pro právo na splacení vkladu vyslovil názor, že ačkoli druhá směrnice problematiku promlčení tohoto práva nijak neupravuje, je k naplnění jejího účelu (*effet utile*) nezbytné, aby v zájmu ochrany věřitelů zůstala promlčením nedotčena pohledávka na splacení vkladu pro případ insolvence obchodní společnosti (SCHNORR, 2002, op. cit., s. 1274–1275). Snaží se tím argumentačně podpořit vlastní koncepci, založenou na úplném vyloučení práva na splacení vkladu v období mezi zápisem společnosti do obchodního rejstříku a zahájením insolvenčního řízení. Zde prezentované pojetí by se však ani podle Schnorrovovy argumentace nemělo s evropským právem (tak, jak je vykládá citovaný autor) dostat do rozporu, neboť umožňuje insolvenčnímu správci uplatnit proti společníku právo na splacení vkladu bez ohledu na množství proběhlého času, a tím věřitele společnosti dostatečně chrání.

Jistá relevance z hlediska problematiky promlčení práva na splacení vkladu se nicméně zákazu zproštění vkladové povinnosti v německé právní nauce přece jen přiznává. Je z něj dovozováno, že by stranám nemělo být dovoleno smluvně disponovat s délkou promlčecí lhůty v neprospěch společnosti – a jejich věřitelů. Projev vůle, jímž by strany usilovaly o uspíšení okamžiku, kdy se právo na splacení vkladu stane nevymahatelným, by cíleně směřoval k oslabení garanční funkce základního kapitálu, neboť by omezením vynutitelnosti vkladové povinnosti zvyšoval pravděpodobnost, že nikdy nedojde k reálnému vytvoření fondu, který by mohl být zdrojem pro uspokojení věřitelů. Není tedy možné – obecným pravidlem ve stanovách ani individuálním ujednáním společnosti a společníka – platně zkrátit promlčecí lhůtu u práva na splacení vkladu oproti její zákonné délce. Naproti tomu prodloužení promlčecí lhůty ohledně tohoto práva je plně souladné s účelem, jež dané oprávnění sleduje, proto je v mezích daných zákonem přípustné.¹³⁵

Tato argumentace je v principu přenositelná i do českého práva. Na jejím základě by pak bylo možné přijmout závěr, že lze promlčecí lhůtu u práva na splacení vkladu prodloužit až na maximální hranici 15 let, vyplývající z § 630 OZ, avšak nikoli zkrátit. Pokud by ovšem bylo akceptováno řešení problému promlčení práva na splacení vkladu navrhované v tomto textu, pak by spíše platilo, že se promlčení práva na splacení vkladu věřitelů společnosti zásadně nedotýká, neboť jsou – bez ohledu na délku promlčecí lhůty – v případě úpadku společnosti chráněni dočasnou opětovnou uplatnitelností promlčeného práva na splacení vkladu insolvenčním správcem. Nedotýká-li se věřitelů společnosti promlčení práva na splacení vkladu, je z jejich hlediska neutrální rovněž možnost zkrácení promlčecí lhůty u tohoto práva. Konečně, jestliže zkrácení promlčecí lhůty neohrožuje zájmy věřitelů, odpadá tím také potřeba omezovat autonomii vůle společníků v možnosti disponovat délkou této promlčecí lhůty, pročez lze usuzovat, že je přípustné rovněž její zkrácení.¹³⁶

7 Počátek a délka promlčecí lhůty u práva na splacení vkladu

Pokud se právo na splacení vkladu promlčuje, mělo by vzhledem k tomu, že pro ně není v českém právu stanovena žádná speciální promlčecí lhůta, podléhat promlčecí lhůtě obecné, kterou upravují § 619 a § 629 OZ. Obecná promlčecí lhůta je vystavěna na kombinaci promlčecí lhůty subjektivní (§ 619 a § 629 odst. 1 OZ) a promlčecí lhůty objektivní (§ 629 odst. 2 OZ).

Obecná subjektivní promlčecí lhůta je tříletá a podle § 619 OZ počíná plynout ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé, čímž se rozumí den, kdy se oprávněná osoba dozvěděla o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, anebo kdy se o nich dozvědět měla a mohla. Vzhledem k tomu, že žalobce musí v civilním řízení sporném

¹³⁵ Takto viz i WICKE, H. In: WICKE, 2020, op. cit., § 19, marg. č. 39, VERSE, D. A. In: HENSSLER, STROHN, 2021, op. cit., § 19, marg. č. 95, SCHWANDTNER, 2022, op. cit., § 19, marg. č. 378, ALTMEPPEL, 2023, op. cit., § 19, marg. č. 159. Arnold a Notz volí poněkud odlišnou argumentaci ve prospěch nepřipustnosti ujednání zkracujícího délku promlčecí lhůty u práva na splacení vkladu; usuzují totiž, že se jedná o smlouvu k tíži třetího (ARNOLD, NOTZ, 2022, op. cit., § 54, marg. č. 152, podobně CAHN, SPANNENBERG, 2023, op. cit., § 54, marg. č. 85).

¹³⁶ Za podnět k právě vyslovené úvaze děkuji recenzentovi této stati.

zejména označit žalovaného coby osobu, proti níž své právo uplatňuje, a vylíčit okolnosti, jež představují skutkový základ jím uplatněného procesního nároku,¹³⁷ je k započetí běhu subjektivní promlčecí lhůty zapotřebí, aby se žalobce dozvěděl o skutečnostech, z nichž vyplývá právo, jehož promlčení zkoumáme, a o osobě povinného, poněvadž bez znalosti těchto faktů nemůže úspěšně požadovat soudní ochranu svého práva.^{138,139} Objektivní promlčecí lhůta je pak desetiletá a podle § 629 odst. 2 OZ běží ode dne, kdy právo dospělo.¹⁴⁰ Dospělostí práva rozumíme jeho splatnost, tedy čas, v němž musí dlužník nejpozději plnit, aby se vyhnul účinkům prodlení.¹⁴¹

Objektivní promlčecí lhůta u práva na splacení vkladu by tedy měla obecně začít plynout ode dne jeho splatnosti stanoveného v zakladatelském právním jednání společnosti nebo v usnesení o zvýšení základního kapitálu. Pokud ovšem splatnost vkladové povinnosti v zakladatelském právním jednání, potažmo usnesení o zvýšení základního kapitálu stanovena není, nebo pokud by měla nastat později, než předepisují zákonné maximální limity, stane se vkladová povinnost splatnou dnem, k němuž měla být nejpozději splněna podle

¹³⁷ § 79 odst. 1 OSŘ. K náležitostem žaloby viz DVOŘÁK, B. In: LAVICKÝ a kol., 2016, op. cit., s. 317–320.

¹³⁸ Viz důvodovou zprávu k § 619 OZ a vhodněji formulovaný § 199 odst. 1 BGB, na který zákonodárce odkazuje jako na svůj inspirační zdroj. Ke stejnému vymezení okolností rozhodných pro počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty můžeme dospět též abstrahováním z pravidel, jimiž je okruh okolností relevantních pro započetí promlčecí lhůty se subjektivně určeným počátkem speciálně stanoven u práva na náhradu škody a práva na vydání bezdůvodného obohacení v § 620 a § 621 OZ. V těchto normách se vyžaduje, aby se nositel práva dozvěděl nebo měl a mohl dozvědět o okolnostech zakládající jeho nárok (vzniku škody nebo nabytí bezdůvodného obohacení) a o povinném subjektu (osobě škůdce či obohaceného), a není zřejmého důvodu, proč by se obdobné schéma okolností rozhodných pro počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty nemohlo uplatnit též u nároků, která podléhají obecnému režimu § 619 OZ.

¹³⁹ Ačkoli se v § 619 OZ nikterak nezmiňuje jako předpoklad započetí běhu subjektivní promlčecí lhůty objektivní uplatnitelnost předmětného oprávnění, logice subjektivizace promlčecí lhůty, která slouží zvýšení ochrany nositele práva, neodpovídá, aby se právo započalo promlčovat, pokud se jej jeho nositel vůbec nemůže s úspěchem dovolat před orgány veřejné moci. Předmětné ustanovení je proto nutné interpretovat tak, že kromě znalosti nositele práva o rozhodných okolnostech je nezbytnou (kumulativně vyžadovanou) podmínkou započetí běhu tříleté promlčecí lhůty též objektivní možnost úspěšně uplatnit právo před orgány veřejné moci. Konstruování počátku obecné promlčecí lhůty na subjektivním principu vede pouze k tomu, že tato lhůta může začít svůj běh později než v den, kdy bylo právo objektivně možné poprvé uplatnit, pokud v tento den nositel práva dosud nedisponoval znalostí o všech rozhodných okolnostech, avšak nemůže svůj běh začít dříve (blíže srovnej BRIM, L. In: LAVICKÝ a kol., 2022, op. cit., § 619, marg. č. 5–7. V tomto duchu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2023, sp. zn. 28 Cdo 297/2023).

¹⁴⁰ § 629 odst. 2 OZ.

¹⁴¹ Důvodová zpráva k §§ 623 a 629 OZ naznačuje, že tento předpis vnímá výraz „dospělost“ jako obecnější k výrazu „splatnost“; prve uvedený pojem má totiž dopadat na dluhy peněžité i nepeněžité, zatímco koncept zmíněný posléze se má týkat toliko dluhů peněžitých. Toto rozlišení se však jeví jako samoučelné a sám občanský zákoník je nedodrží, neboť užívá pojem splatnosti i tam, kde hovoří o čase splnění dluhů, které nepochybně mohou být peněžité i nepeněžité (viz např. § 1359 odst. 1 OZ, kde se pracuje se „splatností“ dluhu zajištěného zástavním právem, přestože tímto věcným právem lze podle § 1311 odst. 1 OZ zajistit dluhy peněžité i nepeněžité). Je proto správné výrazy „splatnost“ a „dospělost“ v kontextu úpravy času plnění pojímat jako synonyma (HANDLAR, J. In: PRAŽÁK, Z., FIALA, J., HANDLAR, J. a kol. *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku: komentář k § 1721-2893 OZ podle stavu k 1. 4. 2017 ve znění zákona č. 460/2016 Sb.* Praha: Leges, 2017, s. 524).

zákona,^{142,143} a od tohoto dne počne rovněž plynout objektivní promlčecí lhůta ve smyslu § 629 odst. 2 OZ.

Subjektivní promlčecí lhůta dle § 619 a § 629 odst. 1 OZ pak zpravidla započne svůj běh v den objektivní uplatnitelnosti práva na splacení vkladu, tj. v den jeho splatnosti, jelikož již k tomuto dni bude společnosti obvykle přičitatelná znalost veškerých okolností nezbytných k uplatnění tohoto práva (vědomí o osobách společníků, výši vkladů, k nimž se zavázali, a míře splnění vkladových povinností). Vzhledem k tomu, že den objektivní uplatnitelnosti práva na splacení vkladu je právě den splatnosti, kdy započne svůj běh objektivní promlčecí lhůta, bude zásadně počátek subjektivní a objektivní promlčecí lhůty u předmětného práva spadat vjedno. Pakliže by nicméně výjimečně společnost nemohla být pokládána za nositele vědění nezbytného k uplatnění práva již v den, kdy toto právo objektivně může poprvé s úspěchem uplatnit proti společníku, bude počátek subjektivní promlčecí lhůty odsunut k pozdějšímu okamžiku, kdy takové vědění získá.^{144,145}

Závěr

Na otázku, zda právo kapitálové obchodní společnosti na splacení vkladu podléhá promlčení, lze bezesporu nabídnout více racionálně zdůvodněných odpovědí. Na základě shora rozvinuté argumentace se – pochopitelně bez jakékoli ambice diskuzi nad daným tématem uzavřít, nýbrž naopak s cílem poskytnout k ní další podnět – domnívám, že jedno z vyvážených a přesvědčivých řešení by mohl představovat model, jež lze shrnout následovně.

Právo obchodní společnosti na splacení vkladu podléhá promlčení, jelikož ve vztahu mezi společností jako věřitelem a společníkem jako dlužníkem lze v souladu se základní

¹⁴² U společnosti s ručením omezeným je vkladová povinnost splatná ve lhůtě určené ve společenské smlouvě, nejpozději však do 5 let ode dne vzniku společnosti nebo od převzetí vkladové povinnosti za trvání společnosti (§ 150 odst. 1 ZOK). U akciové společnosti je povinnost ke splacení emisního kurzu splatná ve lhůtě určené ve stanovách nebo v rozhodnutí valné hromady o zvýšení základního kapitálu, nejpozději však do 1 roku ode dne vzniku společnosti nebo od účinnosti zvýšení základního kapitálu (§ 344 odst. 1 ZOK).

¹⁴³ Srovnej názor Lasáka a Dědiče, akceptovaný Havlem, podle něhož pokud společenská smlouva (případně rozhodnutí valné hromady) nestanoví jinak, uplatní se § 150 odst. 1 ZOK a společník je povinen splnit svou vkladovou povinnost nejpozději do 5 let ode dne převzetí vkladové povinnosti (LASÁK, J., DĚDIČ, J. Zvýšení základního kapitálu společnosti s ručením omezeným převzetím vkladové povinnosti v novém hávu: aktuální výkladové otázky. *Obchodněprávní revue*. 2016, č. 4, s. 97, HAVEL, B. In: ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, 2020, op. cit., § 150, marg. č. 3).

¹⁴⁴ Jelikož lze v zásadě očekávat, že desetiletá objektivní promlčecí lhůta (§ 629 odst. 2 OZ) a tříletá subjektivní promlčecí lhůta (§ 619, § 629 odst. 1 OZ) budou u práva na splacení vkladu započínat svůj běh souběžně, je *cum grano salis* možné přitakat názoru, že právo společnosti na splacení vkladu se promlčuje v tříleté promlčecí lhůtě, jež běží od okamžiku splatnosti pohledávky na splnění vkladové povinnosti (ŠTENGLOVÁ, I. In: ŠTENGLOVÁ, DĚDIČ, LASÁK, PIHERA, LÁLA, JOSKOVÁ, 2023, op. cit., s. 355, marg. č. 1183).

¹⁴⁵ Podle § 54 odst. 4 AktG, § 19 odst. 6 GmbHG a § 22 odst. 6 GenG plyne v německém právu desetiletá objektivní promlčecí lhůta ohledně nároku na splacení vkladu od jeho vzniku (*Entstehung*). Literatura se však shoduje na tom, že se nárok na splacení vkladu začíná promlčovat, až když může být jménem společnosti uplatněn soudní cestou, a že je tedy vznikem nárok na splacení vkladu v daném kontextu nutno rozumět jeho splatnost (GÖTZE, C. In: GOETTE, HABERSACK, KALSS, 2019, op. cit., § 54, marg. č. 87, SCHWANDTNER, 2022, op. cit., § 19, marg. č. 376, SERVATIUS, W. In: NOACK, SERVATIUS, 2022, op. cit., § 19, marg. č. 86, CAHN, SPANNENBERG, 2023, op. cit., § 54, marg. č. 84).

logikou promlčení přenést riziko důkazní nouze na věřitele, který je optimálním nositelem tohoto rizika, neboť je může minimalizovat včasným uplatněním dotčeného oprávnění. Promlčitelnost práva na splacení vkladu lze přitom akceptovat, neboť při přijetí zde navržených výkladových závěrů nerozšiřuje promlčení vkladové povinnosti zapojení společníka, jenž je v prodlení se splacením vkladu, do fungování společnosti oproti zákonodárcem předpokládanému stavu a současně není ani na újmu věřitelům společnosti, v jejichž zájmu může v případě úpadku společnosti právo na splacení vkladu i po uplynutí promlčecí lhůty uplatnit v přiměřené lhůtě insolvenční správce. Vzhledem k absenci jakéhokoli speciálního pravidla regulujícího promlčení práva na splacení vkladu podléhá toto právo promlčení v obecné promlčecí lhůtě, jež je stanovena jako kombinace tříleté promlčecí lhůty se subjektivně určeným počátkem (§ 619 a § 629 odst. 1 OZ) a desetileté promlčecí lhůty s počátkem určeným objektivně (§ 629 odst. 2 OZ).

Podstatou promlčení práva na plnění je možnost dlužníka odmítnout plnit s ohledem na neuplatnění dotčeného práva věřitelem po stanovenou promlčecí lhůtu. Základním účinkem promlčení práva na splacení vkladu tudíž musí být primárně vznik oprávnění společníka odepřít společnosti plnění vkladové povinnosti. V případě uplatnění námítky promlčení tak právo na splacení vkladu nemůže společnost na společníkovi úspěšně vymáhat v nalézacím ani exekučním řízení.

Nemá-li být právě naznačený účinek promlčení práva popřen, musí být rovněž vyloučeno, aby věřiteli vznikalo nepromlčené (vymahatelné) právo na zaplacení úroku z prodlení za dobu po promlčení práva na zaplacení jistiny, neboť tím by byl dlužník fakticky trvale donucován k plnění, jež má jinak právo odepřít. Tento závěr se musí prosadit též v kontextu obchodních společností, neboť stanovením vyšší sazby úroku z prodlení se nic nemění na podstatě této argumentace, jež se v obecné občanskoprávní rovině uznává. Rovněž není možné, aby společnost po společníku požadovala náhradu škody či zaplacení smluvní pokuty na základě toho, že nesplnil vkladovou povinnost v době, kdy již marně uplynula promlčecí lhůta, neboť následkem promlčení práva je možnost dlužníka oprávněně odepřít plnění, a společník, který neplní promlčenou vkladovou povinnost, tedy nejedná protiprávně.

Obdobné účinky má promlčení vkladové povinnosti též na možnost vyloučení společníka pro prodlení se splněním vkladové povinnosti. Takový postup není ničím jiným než dodatečnou sankcí za nesplacení vkladu společníka. Její přetrvávání by opět znicotňovalo možnost společníka odepřít plnění, neboť by jej vystavovalo trvalé hrozbě vyloučení, tj. patrně přísnějšího právního následku, než je samotné vymáhání nesplněné vkladové povinnosti. Po promlčení práva na splacení vkladu proto další úrok z prodlení z vkladové povinnosti přirůstá rovnou jako promlčený, společnost nemůže požadovat náhradu škody či smluvní pokutu odvíjející se od nesplnění promlčené vkladové povinnosti a vůči společníkovi nelze uplatnit nástroje směřující k jeho vyloučení ze společnosti pro prodlení se splacením vkladu.

Ani po promlčení práva na splacení vkladu ovšem není společnosti znemožněno obranné užití tohoto oprávnění. V souladu se zásadou *quae temporalia sunt ad agendum, perpetua sunt ad excipiendum*, vyjádřenou v § 617 odst. 1 OZ, je společnosti i v době, kdy je právo na splacení vkladu promlčeno a nemůže být na společníkovi přímo vymáháno, zachována možnost

dovolat se tohoto práva při obraně proti výkonu vzájemného práva společníka, které pochází ze společenské smlouvy. Možností dovolat se promlčeného práva na splacení vkladu v rámci obrany lze rozumět jednoduše to, že je společnost oprávněna namítat, že společník nesplnil svou vkladovou povinnost, zcela shodně jako by to mohla činit před uplynutím promlčecí lhůty. Toto obranné užití práva na splacení vkladu je pak možné vůči jakýmkoli právům společníka, jež vyplývají ze společenské smlouvy a jsou podmíněna co do své existence nebo co do svého rozsahu splněním vkladové povinnosti, ať už se jedná o práva na plnění (právo na podíl na zisku, právo na podíl na likvidačním zůstatku), nebo právo hlasovací, jež tak zůstává i po promlčení vkladové povinnosti u společníka, který ve stanovené lhůtě nesplatil svůj vklad, sistováno.

Promlčí-li se právo na splacení vkladu, nemělo by nesplnění jemu odpovídající vkladové povinnosti být na překážku zvýšení základního kapitálu obchodní společnosti podle § 219 odst. 1 či § 474 odst. 1 ZOK. Je tomu tak proto, že citovaná ustanovení chrání ostatní společníky před tím, aby museli nést náklady a být vystaveni rizikům, jež pro ně vyplývají ze zvýšení základního kapitálu, v situacích, kdy pro tento postup není důvod s ohledem na existenci dosud nesplněných vkladových povinností. Účel § 219 odst. 1 a § 474 odst. 1 ZOK tedy nevyžaduje, aby bylo zvýšení základního kapitálu vyloučeno, jsou-li nesplněné vkladové povinnosti nevymahatelné, a preferovaná možnost získání nových zdrojů pro financování společnosti (vynucení již existujících práv na splacení vkladu) zde tudíž není použitelná.

Vznesení námítky promlčení ze strany společníka by konečně mělo být typově (pravidelně) kvalifikováno jako rozporné s principem poctivosti a zákazem zneužití práva v případě, že je promlčené právo na splacení vkladu uplatňováno insolvenčním správcem ve lhůtě 6 měsíců ode dne, kdy insolvenční správce nabyl právo tuto pohledávku uplatnit ve prospěch majetkové podstaty kapitálové obchodní společnosti. Má-li totiž obchodní společnost dostatek zdrojů pro uspokojení svých věřitelů, není promlčení vkladové povinnosti věřitelům na újmu. Ocitne-li se naproti tomu obchodní společnost v úpadku, je namíste vyloučit oprávnění společníků dovolávat se promlčení práva na splacení vkladu, jež nastalo v důsledku opomenutí členů orgánů obchodní společnosti uplatnit toto právo proti společníku v průběhu promlčecí lhůty.

V opačném případě by věřitelům nebyla poskytnuta dostatečná (garanční funkcí základního kapitálu sledovaná) ochrana. Věřitelé se sice mohou domáhat náhrady škody vůči členům orgánů obchodní společnosti, kteří promlčení práva na splacení vkladu zapříčinili, toto oprávnění však nemusí být fakticky vymahatelné. Pokud nicméně insolvenční správce v přiměřené lhůtě, již můžeme (s přihlédnutím k jiným případům prodloužení promlčecí lhůty v českém právu a s inspirací v německé právní úpravě) stanovit v délce 6 měsíců, poté, co získal oprávnění k uplatnění práva na splacení vkladu, nevymáhá vkladovou povinnost, je věřitelům zajištěna postačující ochrana tím, že mohou požadovat náhradu škody po insolvenčním správci. Napříště proto není zapotřebí potlačovat možnost společníka namítat promlčení a tím upozorňovat hodnoty, jež jsou institutem promlčení chráněny, jelikož je uspokojení věřitelů společnosti dostatečně garantováno existencí efektivně vymahatelného kompenzačního nároku proti povinně pojištěnému insolvenčnímu správci.

Bude-li v důsledku právě popsané konstrukce právo na splacení vkladu společníka uplatněno s velkým časovým odstupem, tj. zásadně po více než 10 letech od konce roku, kdy se vkladová povinnost stala splatnou, použije se vyvratitelná domněnka, že rozhodný skutkový děj probíhal obvyklým (pravidelným) způsobem, tedy že vkladová povinnost byla splněna, a insolvenční správce proto ponese důkazní břemeno nejen ohledně okolností působících vznik vkladové povinnosti, ale též ohledně jejího nesplnění, a bude tedy nucen prokazovat neexistenci této skutečnosti vyvolávající zánik vkladové povinnosti.